

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

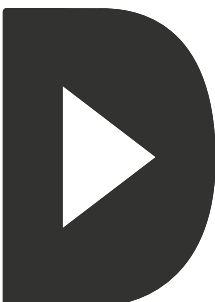
Núm. 526 del 16/6 al 29/6 de 2021 2,5 €

La pandèmia oblidada

Supervivents de la poliomielitis reclamen que es reconeguin els abusos que van patir durant el franquisme i que s'atenguin les persones que avui experimenten la postpòlio, una síndrome degenerativa relacionada

pàg. 4-11

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Guille Larios | cruïlla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Bernat Solé i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz, Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Joan Castellà | espina@directa.cat
Fotografia
Victor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Maria Conill | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord. El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: ELEPTRIC

SUMARI

A FONS

4-11

Una pandèmia silenciada
Àlex Romaguera parla amb víctimes de la poliomielitis i la postpòlio, dues malalties que han marcat tota una generació, amb greus mutilacions derivades de les negligències mèdiques del règim franquista. Ho completa amb una entrevista al doctor de l'Institut Guttmann Enric Portell. Fotografies de Victor Serri.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Maria Villellas Ariño
Parlem amb la investigadora de l'Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona sobre la construcció de la pau al món i de com aquesta fita depèn de la justícia social i climàtica. Preguntes de Meritxell Rigol i fotos de Júlia Molins.

IMPRESSIONS

16-18

Consens entorn de les renovables
L'enginyer industrial Pep Puig i Boix i el geògraf Sergi Saladié debaten sobre la implantació de les plantes eòliques i fotovoltaïques. Dibuix d'Arnal Ballester.

Les famílies multiespècie
Article de Cristina Olivas i Maria Sánchez. Il·lustració d'@undesgraciati.

CRUÏLLA

19-21

Lleure lliure per un estiu trencador
Casals, colònies i iniciatives de lleure d'estiu que plantegen un model diferent d'atenció a la individualitat, de condicions laborals de les professionals o d'accessibilitat de les famílies vulnerables. Un reportatge de Joan Ballart.

RODA EL MÓN

22-26

La mà dura de Rodrigo Duterte
Un reportatge d'Anna Enrech Calbet sobre la situació a les Filipines.

Darfur, entre la guerra i la pau
Marc Espanyol detalla com els canvis a la regió podrien portar més violència.

El trencagels de la ultradreta
Una anàlisi del periodista Roger Suso.

EXPRESSIONS

27-31

Animació amb identitats diverses
Un reportatge d'Anna Celma sobre sèries dels Estats Units i el Japó que trenquen amb l'heteropatriarcat normatiu.

Amorosir ferides, sensualitzar cicatrius
Per Núria Romay i Arnau Ledesma.

Ressenyes culturals
Llibres, música i cinema, de la mà de Núria Curcoll, Ferran Riera i Sergio d'Asensio.

INDIRECTA

32

Entrevista a Luz Marina Hache
L'exiliada i fundadora del Moviment Nacional de Víctimes de Crims d'Estat a Colòmbia denuncia que a les desaparegudes, eufemísticament, se les anomena "persones no ubicades". Hi conversa Berta Camprubí, amb fotografies de Júlia Molins.

Més que mil paraules

PEDRO MATA @Fotomovimiento | El 12 de juny centenars de manifestants es van concentrar de nou a les portes del CIE de la Zona Franca de Barcelona, on 144 entitats van donar suport al manifest "Sobren raons per tancar els CIE i revertir la violència institucional". Pocs dies abans, havien transcrit les imatges de com set policies reduïen un intern i el deixaven a terra amb les mans lligades durant tres hores. Sis casos d'abusos es van judicialitzar durant l'any 2020.

Comunitat Directacoop

Mapejar la revolta de les renovables

Redacció Directa | @La_Directa

El debat sobre com s'està desplegant l'energia renovable és viu. Només cal viatjar unes desenes de quilòmetres fora de Barcelona per copsar una autèntica revolta ciutadana contra molins gegants i camps de plaques fotovoltaïques. Les comarques menys poblades del país són l'indret escollit per instal·lar-hi les centrals que hauran de subministrar la creixent demanda elèctrica de Barcelona, València o de les zones amb turisme massificat. Entitats ecologistes, ajuntaments, consells comarcals i organitzacions agràries s'han alçat

L'espina

CARAM

sota el crit: "Així no". És per això que hem considerat d'interès mapejar-ho, mostrar-vos mitjançant una eina col·laborativa d'OpenStreetMap quines són les comarques amb major concentració de fotovoltaïca i d'eòlica, però sobretot visibilitzar-hi els indrets del territori on més s'està alçant la veu crítica: la Terra Alta i el Baix Ebre, les Garrigues i el Segrià, l'Anoia i la Conca de Barberà, la Segarra i l'Urgell, el Pallars Jussà i l'Alt Empordà, els Ports i el

Vinalopó. Ho podeu consultar al nostre web, i si voleu actualitzar o enriquir els continguts del mapa, ens podeu contactar a l'adreça electrònica: denunciarenovables@directa.cat. A la secció "Impressions" del número que teniu entre les mans, a més, publiquem un cara a cara entre Pep Puig i Boix (doctor en Enginyeria Industrial i vicepresident d'Eurosolar) i Sergi Saladié (geògraf i professor associat a la Universitat Rovira i Virgili). Responen la pregunta:

Davant l'emergència climàtica, és viable una transformació energètica amb el consens de tot el territori? I encara més: si voleu saber en quines mans es concentren la majoria de grans projectes d'energia renovable, ho podeu fer accedint a les edicions en paper 519 i 506 de la nostra hemeroteca, dedicades a les veus del territori crítiques amb els megaprojectes fotovoltaïcs i eòlics, respectivament. Tot un debat per a la transformació social.

POLIOMIELITIS: UNA PANDÈMIA ENTRE LA NEGACIÓ I L'OBLIT

Les persones afectades per la malaltia degenerativa no han rebut cap reparació per les negligències patides durant el franquisme. Moltes d'elles, ara pateixen postpòlio, una greu seqüela derivada dels sobreesforços corporals que han hagut de fer

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Totes ronden els 60 anys, i mentre que algunes caminen bé malgrat tenir una cama més curta que l'altra, altres han de recolzar-se amb un bastó o es traslladen en cadira de rodes pel cansament que estan experimentant en aquesta nova etapa de la malaltia. Són les persones a qui trenta o quaranta anys després de contraure la poliomielitis -també anomenat trastorn de Heine-Medin- observen que el cos ja no els respon com abans i van perdent força motora.

Aquests són els efectes de la síndrome de post-poliomielitis i representen, per a les afectades, un llast físic i emocional, però també no poder rebre la jubilació anticipada per incapacitat. A bona part se'ls va reconèixer el 33 % d'invalidesa quan encara no havien desenvolupat la nova fase de la malaltia, cosa que els ha impedit jubilar-se deu anys abans de l'edat establerta, ja que el percentatge mínim d'incapacitat que fixa l'Estat espanyol és ara del 45 %. Així ho marca la nova llei.

Amb aquests i altres obstacles sobreviu un col·lectiu que, malgrat la inhibició de les autoritats, s'ha organitzat perquè se li reconeguin els seus drets i pugui passar, amb la dignitat més gran possible, el segon i darrer capítol de l'afectació: la fase degenerativa.

Negacionisme oficial

En l'imaginari col·lectiu, la poliomielitis pertany al passat. I certament es tracta d'una malaltia infecciosa que es va considerar erradicada abans del tombant de segle. Malgrat que els últims casos se situen als anys setanta, les campanyes de vacunació impulsades entre 1950 i 1960 van permetre aturar els contagis arreu del món, que aleshores deixaven milions d'infants amb diferents graus de discapacitat.

Segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS), la majoria eren nens i nenes d'edats compreses entre els sis mesos i els tres anys, que després de contagiar-se a través d'aliments i aigües contaminades, experimentaven fatiga, febre, cefalees, vòmits i veien que les seves extremitats deixaven de créixer.

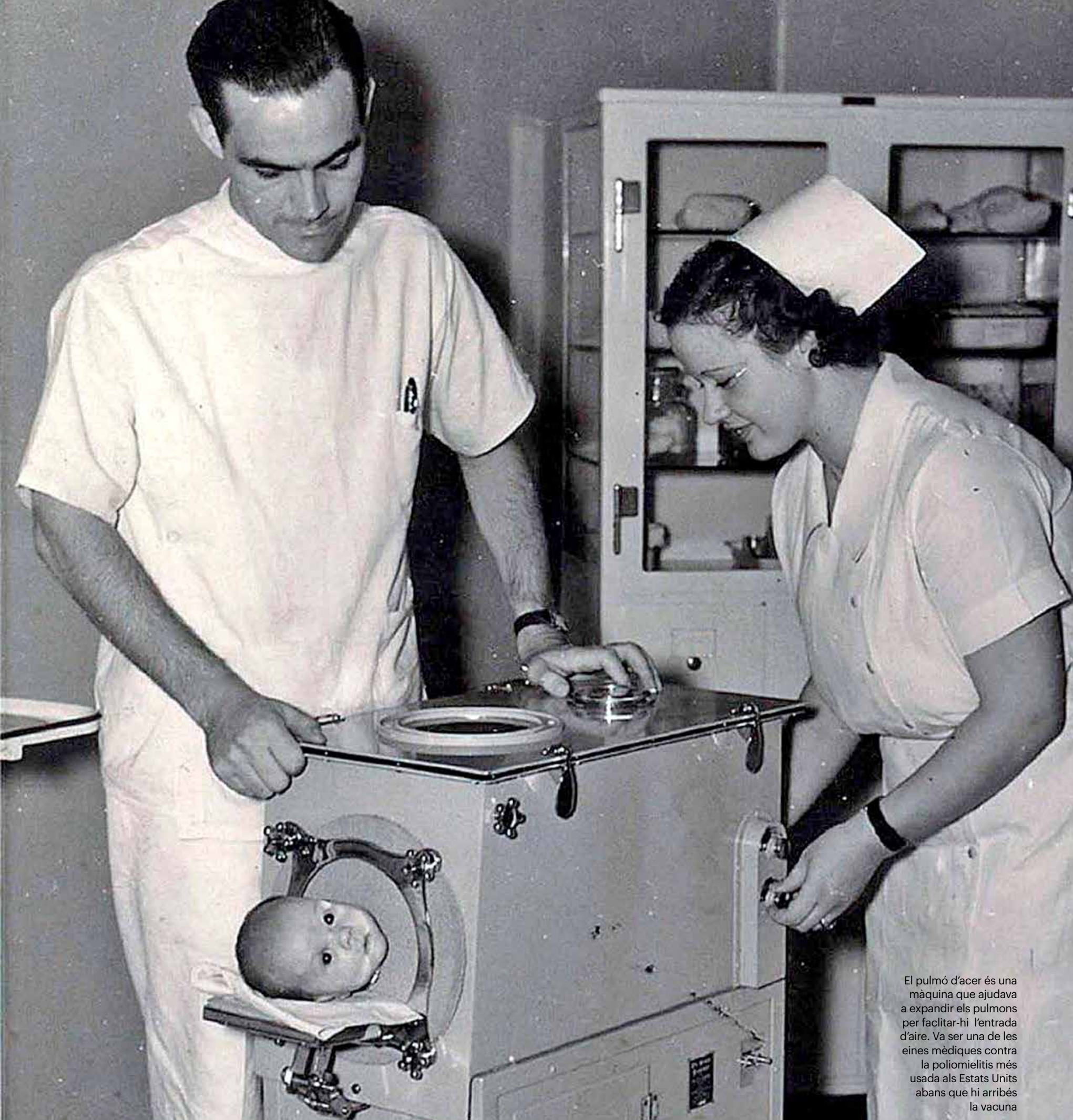
Que la poliomielitis provoqués més o menys paràlisi depenia de l'àrea de la medul·la on les neurones rebien l'impacte del virus. Els hi menjava la mielina (d'aquí el nom de poliomielitis), amb la qual les neurones emeten l'impuls elèctric fins als músculs. I segons on atacava el virus, alguns infants quedaven amb les dues extremitats paralizades, altres amb una paràlisi asimètrica o encreuada (braç dret, cama esquerra), o amb una sola extremitat afectada.

Però així com als Estats Units es va tractar la pòlio com una pandèmia greu, per la qual van mobilitzar gran quantitat de recursos mèdics i econòmics, l'Espanya franquista va negar l'existència de la malaltia fins que la propagació dels casos va fer-ho inevitable.

Pel doctor Juan Antonio Rodríguez Sánchez, expert en la matèria, la falta de reconeixement només s'explica per la voluntat de la dictadura de presentar-se com un règim modern i garant del benestar. "Va utilitzar la mateixa estratègia que han emprat altres països davant de contingències similars". El veterà facultatiu al·ludeix al còlera, que va ser emmascarat com si es tractés d'una infecció gastrointestinal, o la grip, que a vegades s'ha fet passar per una afectació respiratòria diferent.

Aquesta actitud va fer que la primera vacunació a l'Estat espanyol no es produís fins al 1963, quan ja feia vuit anys que el virus s'havia estès a una velocitat de vertigen. "La immunització hauria estat possible el 1955 amb la vacuna Salk, però les autoritats se'n van desentendre". Només van

Només es va immunitzar l'elit del règim franquista i els militars dels Estats Units allotjats a Rota i Torrejón de Ardoz

El pulmó d'acer és una màquina que ajudava a expandir els pulmons per facilitar-hi l'entrada d'aire. Va ser una de les eines mèdiques contra la poliomielitis més usada als Estats Units abans que hi arribés la vacuna

subministrar les tres dosis a l'entorn social de les elits del règim i als soldats estatunidencs que feia poc s'havien allotjat a les bases militars que es van obrir als municipis de Rota i Torrejón de Ardoz.

La resta de la població va quedar completament desatesa. “No sols això: a qui va rebre-la només van donar-li una dosi i, en alguns casos, aquesta era defectuosa, perquè no s'havia conservat a la temperatura adequada”. Així, quan el 1963 es va subministrar per via oral la vacuna Sabin -la del “terròs de sucre”-, tan sols una tercera part dels infants menors de 5 anys havien estat vacunats.

Entre l'estigma i la negligència

Núria Grané va contraure la pòlio quan tenia 6 mesos i fins als 18 no va poder caminar amb l'ajuda d'aparells ortopèdics. Per aquesta dona de 60

anys, actual vicepresidenta d'Associats de Pòlio i Postpòlio de Catalunya (APPCAT), la seva joventut va ser relativament plàcida. Se sentia estimada per les companyes d'escola i la família, si bé recorda els impropis que rebia en un context on la societat ignorava la malaltia: “Se'ns titllava de coixos, invàlids, subnormals o éssers deformats”.

Així va experimentar-ho també Víctor Monfort, de 61 anys i afectat en una cama, a qui la poliomielitis va suposar-li ser menyspreat i tenir dificultats per trobar feina: “Volia ser capellà, però el responsable del seminari em va etzibar que no ho seria mai perquè, segons va dir-me, ‘no hi ha cap capellà coix’, i més tard van denegar-me la plaça que havia obtingut en una multinacional per la meua aparença física”. Només la tossuderia de no quedar-se a casa va fer que el contractessin a una carnisseria.

A més de treballar, Monfort va practicar natació, va fundar un centre d'estudis, ha estat entrenador dels seus fills i s'ha implicat a l'APPCAT. En el cas de Núria Grané, la seva trajectòria laboral es va prolongar 38 anys, ha sigut mare de dos criatures i també s'ha involucrat a l'entitat amb l'objectiu d'ajudar les persones afectades.

De tota manera, el cost per aquestes persones no ha sigut menor. Com tampoc ho va ser per les seves famílies, de qui l'Estat es va inhibir completament. “La negació de la pandèmia feia que el govern no destínés ajudes, que els mitjans no en parlessin i, de retruc, que les famílies haguessin de costejar-se les despeses en desplaçament, hospitalitzacions i material ortopèdic”. Així ho expliquen les investigadores Maria José Báguena, Isabel Porras i Rosa Ballester, per qui “la malaltia va alterar la »

» vida de moltes llars, que a més de recórrer a terceres persones per cobrir les seves necessitats, veien com es trencaven els projectes que tenien per davant”.

A aquest perjudici es va afegir després la nul·la destresa dels facultatius, als quals no se'ls va preparar perquè atenguessin correctament els infants contagiats. “El 1972 em van intervenir el genoll esquerre, però encara vaig sortir-ne pitjor”, explica Núria Grané. També Álvaro Monfort va passar un veritable calvari, fins a l'extrem que, “de les 21 operacions a les quals vaig ser sotmès, ara he sabut que amb quatre o cinc n'hi hauria hagut suficient”.

Uns i altres van patir autèntiques desgràcies quan se'ls va operar per allargar-los els ossos o incorporar-los-hi una pròtesi. “A més del rebuig, la humiliació i el sentiment de culpa, els traumatòlegs els van causar nombroses lesions”, indica la psicòloga Ihintza Lapazarán.

En la seva recerca, Lapazarán ha documentat centenars d'irregularitats i manipulacions d'històrics

Uns 2.000 nens i nenes van morir per aturades respiratòries, i prop de 12.000 van patir paràlisis irreversibles

mèdics perquè no constés que la causa de la mort de molts infants havia estat la pòlio. Per aquesta raó, encara s'ignora la xifra real d'afectats de pòlio a l'Estat espanyol, si bé l'Institut de Salut Carlos III calcula que podrien ser unes 200.000 persones, de les quals 42.000 haurien desenvolupat la postpòlio. També s'ha pogut saber que, a causa del retard en la campanya de vacunació, uns 2.000 nens i nenes van morir per aturades respiratòries i prop de 12.000 van patir paràlisis irreversibles.

Sobreesforç letal

La pretensió de l'Estat espanyol d'ocultar la pòlio va fer que la majoria de persones afectades s'esforcessin per no quedar excloses de la societat i, de fet, s'estima que el 96 % dels homes i el 94 % de les dones amb la malaltia van tenir una vida laboral equiparable a la resta. “Des de l'administració, se'ls deia que havien de treballar amb normalitat”, assegura Juan Antonio Rodríguez Sánchez.

Així, malgrat els dolors i la baixa autoestima, es van sentir empesos a sacrificar-se, sigui per ser acceptats en el seu entorn o per demostrar que no necessitaven dependre de ningú. Un extrem del qual Báguena, Porras i Ballester en parlen en el llibre *El drama de la polio: un problema social y familiar en la España franquista* (Los libros de la Catarata, 2013) i que Álvaro Monfort va viure en pròpia pell. “Tant jo com la meua companya hem donat el 150 % de nosaltres mateixos”.

Ara bé, ser autoexigents els ha passat una factura que avui es coneix com a síndrome de postpoliomielitis. “És com el defalliment d'un ciclista, amb la diferència que nosaltres no podem recuperar-nos per l'esforç que hem hagut de fer”, afirma Monfort.

La postpòlio apareix als adults que de petits van contraure la malaltia, però així com a les dones

Rebrots al Pakistan, Àfrica i al sud-est asiàtic

Oficialment, la poliomièlitis va quedar erradicada a finals del segle passat, però “la propagació del virus continua sent una emergència de preocupació internacional”. Aquest és el darrer dictamen que l'Organització Mundial de la Salut (OMS) ha emès després que es registressin dos centenars de casos l'any 2020 a zones no immunitzades, una cinquantena més que l'any anterior. La principal propagació es va detectar a Khyber Pakhtunkhwa, una de les províncies més

empobrides del Pakistan, i a la regió sud de l'Afganistan, on per la seva orografia és difícil que les vacunes arribin als infants. També han aparegut alguns rebrots, però aquesta vegada, a causa d'efectes de la mateixa vacuna, al sud-est asiàtic. Concretament, a les Filipines i Malàisia, i a països de l'Àfrica subsahariana com el Togo, el Sudan, la República Democràtica del Congo, Angola, Burkina Faso, la Costa d'Ivori, Etiòpia, Eritrea o Zàmbia.

Centenars d'infants i adolescents van ser intervinguts quirúrgicament per allargar-los els ossos afectats per la poliomièlitis

se'ls manifesta cap als 50 anys, als homes ho fa poc abans dels 60. Entre els símptomes hi ha dolors musculars, fatiga, intolerància al fred, escoliosis, ruptura de tendons, problemes respiratoris i, com succeeix amb altres persones que es queden en cadira de rodes, un increment de la diabetis i la hipertensió. Trastorns que, afegits als propis de qui arriba als seixanta anys, provoca una incapacitació que s'agreuja amb el temps i per la qual, ara com ara, no hi ha cap remei curatiu.

Després de tot, les persones afectades per la pòlio i la postpòlio comparteixen que van ser víctimes de l'actitud negligent i desastrosa del govern de Franco. Tant per la manca d'interès sobre la pandèmia com pel pèssim tractament que va dispensar-los en els centres d'atenció hospitalària. En lloc de mitigar-los el dolor, els van utilitzar per experimentar i, tot seguit, els van llançar a un estil de vida del qual ara estan pagant els plats trencats.

Però si la dictadura va ser negligent, no menys negatiu ha estat el paper que han tingut els di-

ferents governs democràtics. Així ho denuncien APPCAT i altres entitats, per les quals “encara no han assumit la responsabilitat d'investigar què va representar la pòlio ni han adoptat polítiques pels qui després hem desenvolupat la postpòlio”.

Més enllà de rebre bones paraules, el fet és que la malaltia no compta a l'Estat espanyol amb cap protocol mèdic que estableixi un abordatge integral amb personal especialitzat. Apareix en el calaix de sastre dels trastorns que causen discapacitat, quan a la resta de països europeus la síndrome està catalogada com a afectació degenerativa i té un marc regulador que permet a les persones afectades demanar la invalidesa i prejubilarse quan n'experimenten els primers símptomes.

Aquest dèficit, que la Unió Europea insta el govern espanyol a resoldre, i la manca de reconeixement del dany que se'ls va infligir de petits, ha agreujat el sentiment d'indefensió d'unes persones que, malgrat tot, no pensen defallir fins a aconseguir que l'última etapa de les seves vides sigui tan digna com sigui possible. ●

“La postpòlio no es pot curar, només alentir-ne la progressió”

ENRIC PORTELL, DOCTOR EXPERT EN MEDICINA FÍSICA I NEUROREHABILITACIÓ DE L'INSTITUT GUTTMANN

À. R. | @AlexRomaguera

Per quina raó les persones afectades per la pòlio experimenten un rebrot de la malaltia al cap de vint o trenta anys?

Ho desconeixem. Hi ha una teoria autoimmunitària, que el neuròleg Marinos C. Dalakas va formular als anys noranta, segons la qual la resta de virus que havia quedat a la medulla espinal genera anticossos que ataquen l'organisme, tal com passa amb una malaltia reumàtica. De tota manera, aquesta teoria ha perdut pes els darrers anys. Ara, quan parlem de postpòlio, ens referim a l'esgotament; és a dir, al fet que arriba un dia en què les neurones que han sobreviscut no poden continuar suportant el mateix esforç i deixen de transmetre la informació a les fibres nervioses amb la mateixa velocitat que abans, i impedeixen que puguin realitzar els mateixos moviments.

Quin abordatge clínic s'aplica als pacients?

S'ha imposat la combinació de traumatòlegs i neuròlegs, que per mitjà d'un electromiograma detecten si el pacient presenta aquesta malaltia.

Aquesta combinació d'especialistes i la participació de psicòlegs i altres facultatius fan que la mirada sigui més rehabilitadora.

Hi ha fàrmacs per guarir-la?

Hi ha fàrmacs pel cansament, com la metadina i altres que se subministren per l'esclerosi múltiple o la miastènia gravis, però per guanyar força no existeixen. I pels qui tenen fatiga muscular, utilitzem la carnitina, molt habitual entre els esportistes, encara que no és gaire efectiva. L'esperança es troba en els assajos que vam iniciar el 2017 amb immunoglobulina intravenosa per pacients de base immune, mitjançant la qual mirarem de frenar els símptomes. En tot cas, la postpòlio no es pot curar, només alentir-ne la progressió.

Per què les fractures d'ossos són més habituals que en altres malalties?

La raó és que els pacients tenen músculs poc exercitats, de manera que l'artèria de la cama està molt debilitada i, de retruc, el reg sanguini a l'os hagi estat menor a la resta de persones. Això fa que tinguin la cortical més prima i, amb un moviment brusc, l'os es pugui trencar més fàcilment.

En la majoria de casos, es tracta de persones que han tingut vida social i laboral normal i, de cop i volta, es veuen incapacitades

Són freqüents, però no es tracta de depressions endògenes, sinó secundàries pel sentiment de pèrdua. Recordem que, en la immensa majoria de casos, es tracta de persones que han tingut vida social i laboral normal i, de cop i volta, es veuen incapacitades, amb el consegüent daltabaix anímic. D'aquí que treballem dinàmiques de grup per tal que comparteixin les seves vivències

i, d'aquesta manera, mitiguin l'aflicció que els suposa veure's novament en cadira de rodes.

Es pot dir que als afectats se'ls va tractar com a conillets d'índies a qui es van aplicar protocols innecessaris?

És veritat que de petits van patir una cirurgia plena d'errors. Per exemple, la implantació d'un múscul extensor del genoll al flexor per corregir la cama desplaçada o el subministrament de penicil·lina, que no feia res. Dit això, els països que van entomar la pòlio com un problema pandèmic van invertir molt en experimentació, creant remeis amb els quals avui podem combatre diverses molèsties. És el cas dels Estats Units, que arran de la pòlio, el 1955 va fabricar les primeres vacunes i cadires de roda plegables. De la mateixa manera que, gràcies a utilitzar els pulmons d'acer perquè els afectats poguessin respirar, Dinamarca va treure el model de respiració per traqueotomia que coneixem ara i que és més efectiu, ja que permet introduir aire dins del pacient. ●

PROTAGONISTES D'UNA LLUITA IN

“ ”

Teresa Salort, 59 anys, València

“Necessitem un centre especialitzat a cada província”

/ ASSOCIACIÓ
DE PÒLIO I
SÍNDROME
POSTPÒLIO DE
LA COMUNITAT
VALENCIANA

Va patir el virus als 13 mesos. Li va afectar les quatre extremitats, si bé va recuperar la força als braços gràcies a la rehabilitació que va rebre. Però al voltant de la cinquantena, just quan va tenir la menopausa, les extremitats superiors de Teresa Salort van tornar a fallar. “Em vaig trencar un dels braços, i després d’un mes i mig enguixada, vaig notar que no em podia aixecar i necessitava una cadira de rodes”.

Salort havia contret la postpòlio i, esgotada de tant dolor, va obtenir la incapacitat. Fins llavors, però, l’actual presidenta de l’Associació de Pòlio i Síndrome Postpòlio de la Comunitat Valenciana (APiP-CV) treballava d’administrativa a l’INEM, i com la majoria de persones afectades per la síndrome, “intentava demostrar que podia desenvolupar la mateixa faena que els meus companys”.

També, igual que altres malaltes, recorda el maltractament que va patir en mans d’uns traumatòlegs que, per ordre del règim franquista, no podien formar-se fora de l’Estat espanyol. “Experimentaven amb els xiquets, molts dels quals van ser portats al Sanatori de la Malva-rosa perquè, segons deien, els alleugeriria estar en contacte amb la mar i la sorra”.

Tot i tenir la síndrome de postpòlio, Salort s’ha bolcat a reivindicar millores pel col·lectiu afectat i, per bé que considera important que es reconegui la negligència de l’Estat en la futura Llei de Memòria Democràtica, prefereix mirar el present. “L’important és que hi hagi hospitals de referència a València, Castelló i Alacant i que ningú no s’hagi de traslladar expressament a l’Hospital Universitari i Politècnic La Fe, que és l’únic que atén les víctimes de la pòlio i la postpòlio. Necessitem un

“ ”

Joana Rodríguez, 64 anys, Sabadell

“La majoria d’operacions em van desgraciar”

/ VÍCTOR SERRI
@_ittos_

Afectada per la poliomielitis des dels nou mesos, Joana Rodríguez va tenir una vida tranquil·la fins als 6 anys, moment en què una operació va incrementar els seus problemes físics. “Allà va començar el meu suplici, perquè després vaig tenir altres intervencions que no van servir de res”. Una d’elles, explica, va ser per allargar-li els ossos, i “com pots comprovar, encara tinc la cama d’una nena de 9 anys”. Era en ple franquisme, i davant els dolors que arrossegava, els pares i els seus vuit germans van deixar Granada per establir-se a Barcelona. “Les famílies acceptaven qualsevol solució per mirar de curar els seus fills”.

No obstant aquests inconvenients, aviat va posar-se a treballar. Després de ser rebutjada en alguns llocs, va entrar a una multinacional en la qual va romandre a ple

rendiment fins als 53 anys. Va ser aleshores quan va sentir que perdia força a les extremitats, es trobava cansada i afloraven altres senyals propis de la síndrome de postpoliomielitis, cosa que va obligar-la a cursar la baixa. “Si de joves ens haguessin avisat d’això, les neurones no s’haurien desgastat i els símptomes haurien arribat més tard”, explica.

Rodríguez, que presideix Associats de Pòlio i Postpòlio de Catalunya (APPCAT), ha passat en pocs anys de caminar amb bastó a veure’s en cadira de rodes, i ara amb una cadira elèctrica amb què pot bellugar-se, però necessita una persona al costat. “Tinc la invalidesa, i encara que primer va ser molt dur, no he deixat de participar en l’entitat ni assessorar a tothom qui ho necessita”. Ella atribueix aquesta vocació al

CANSABLE

centre especialitzat a cada província, on els rehabilitadors actuïn coordinats amb els neuròlegs i la resta de facultatius”, reivindica. També en aquesta línia reclama que hi hagi més flexibilitat per adquirir material ortopèdic i les bicicletes de mà, unes cadires elèctriques amb manillar de bicicleta que esmorteixen l'esforç de les persones amb discapacitat. “Fora d'això, no ens podem queixar, perquè al País Valencià rebem ajudes i tenim una bona teràpia en piscines i altres recintes adaptats”.

De tota manera, quan hagi passat la COVID-19, la representant de l'APiPCV confia que arribi l'hora de reprendre el contacte amb el govern perquè s'acordi la llista dels hospitals de referència i es posi en marxa un protocol d'actuació únic per tots els metges que tracten la malaltia.

mecanisme d'autodefensa que va adquirir de joveneta. A la feina utilitzava bastó i no va dubtar a enrolar-se a un equip de bàsquet adaptat ni a formar una família quan va trobar parella. “En general, tots els malalts de pòlio i postpòlio hem sobreviscut gràcies a aquest instint de superació contra les barreres socials i legals que ens hem trobat pel camí”.

En aquests moments, la presidenta d'APPCAT desitja que les institucions es comprometin a facilitar una rehabilitació personalitzada a les pacients i els permeti prejubilar-se quan experimenten els primers senyals d'invalidesa. Un acompanyament pel qual demana estratègies coherents i una presa de consciència entre la població, “perquè, sobretot, els que viuen al camp pateixen un gran rebuig i no reben l'atenció més adequada”.

“ ”

Albert Castro, 63 anys, Barcelona

“La nostra lluita ha servit per assolir una societat més inclusiva”

/ VICTOR SERRI
@_ittos

“Molts de nosaltres vam lluitar contra el franquisme, i a partir d'aquí vam defensar els drets de les persones amb discapacitat”. Albert Castro forma part d'aquella generació de joves a través dels quals s'han posat damunt la taula les barreres arquitectòniques i la inserció laboral que es mereixen les afectades de pòlio i altres malalties cròniques. “Pot semblar menor, però vam passar de ser considerats invàlids a minusvàlids. I això, simbòlicament, va ser important”, explica.

Castro va començar a patir la pòlio quan només tenia 16 mesos, el setembre del 1959, però va tenir la sort contraure-la a Barcelona, perquè les persones afectades que vivien a poblacions rurals no van rebre la mateixa atenció i moltes d'elles van morir pel camí. “En canvi, a mi em van poder tractar, i estic convençut que, entre els qui tenia les quatre extremitats afectades, soc dels pocs que vaig sobreviure”. Patir la pòlio va suposar-li un cop molt dur, però en cap moment es va deixar vèncer. Ha sigut mestre en pedagogia terapèutica, ha ostentat la presidència de l'Associació Nacional de Conductors Minusvàlids i, durant vuit anys, va ser regidor a l'Ajuntament de Ripollet. Tot i que ara sent els efectes de la postpòlio, admet que la família i comptar amb mitjans propis

l'ha ajudat a sortir-se'n, “però no tothom ha tingut les mateixes facilitats, ja que les desigualtats han augmentat i, en col·lectius com el nostre, cada cop són més grans”. Castro és avui dia membre de l'associació Entretots, coordina el canal de YouTube Cojos en lucha i s'ha erigit en una de les veus de referència perquè el govern espanyol reconegui la pòlio en la futura Llei de Memòria Democràtica. “Necessitem una relectura de la història que ens inclogui i doni comptes de quantes persones vam patir la pandèmia”. A propòsit d'això, recorda que el règim va alterar els certificats de defunció dels qui havien mort de pòlio perquè constés que havien mort per altres causes. “Coneixia la malaltia, tenia informació dels remeis que s'hi aplicaven i també de la vacuna. De manera que, si va manipular les dades, va ser per raons polítiques, econòmiques i propagandístiques”. Tant o més important que quedi constància d'això, també reclama a l'Estat espanyol que els garanteixi la pensió per incapacitat, recursos ortopèdics pels qui no poden sufragar-los i un tractament pal·liatiu. Mesures a les quals, insisteix, s'hauria d'afegir el fet que “gràcies a pujar al carro de la llibertat i la democràcia, la nostra lluita ha servit per assolir una societat més inclusiva”.

JUSTÍCIA DE MÍNIMS 60 ANYS MÉS TARD

Les malaltes de pòlio i postpòlio reclamen que el govern espanyol les inclogui com a víctimes del franquisme en la futura Llei de Memòria Democràtica

À. R. | @AlexRomaguera

Les afectades de pòlio i postpòlio han viscut en silenci i estupor una malaltia de la qual encara l'Estat espanyol no ha reconegut els perjudicis que va ocasionar. Aquesta és la gran assignatura pendent de l'administració espanyola i que, per a les entitats, ha d'implacar que les malaltes siguin incloses com a víctimes del franquisme en la futura Llei de Memòria Democràtica. "L'Estat té un deute històric amb nosaltres, però també cap als familiars i el conjunt de la ciutadania, a la qual la dictadura va posar en perill mitjançant un discurs fals i exculpatori, si no obertament negacionista".

Fins al moment, el reconeixement ha vingut d'alguns ajuntaments, que han aprovat mocions de suport a les afectades, i el compromís de diverses formacions d'esquerres perquè es modifiqui l'avantprojecte de la futura norma, avui dia en fase de consultes, a fi que es reconegui, per exemple, que el govern de la dictadura va vulnerar la Llei de Bases de Sanitat Nacional de 1944, que atorgava a l'executiu les competències necessàries per fer front a la pandèmia. "Sigui per motius polítics o ideològics, el cas és que va inhibir-se de la seva responsabilitat i va permetre que els símptomes de la pòlio s'hagin agreujat després amb una nova malaltia crònica, degenerativa i progressiva, com és la postpòlio".

A banda del reconeixement, les entitats també exhorten l'Estat que, en la redacció dels preceptes que han de regir la futura llei, hi participin representants de les víctimes perquè es reculli la possibilitat d'alguna indemnització i un correcte procés de reparació moral i públic.

A tot això, els col·lectius hi sumen la necessitat que l'Estat i les respectives autonomies emprenguin mesures d'índole sanitària, social i d'igualtat, que permetin les afectades tenir una vida autònoma i participar en els afers que els correspon com a ciutadanes de ple dret.

Entre aquestes mesures apareix l'accés a la jubilació anticipada, que d'acord amb el Pacte de Toledo, n'exclou la majoria, en establir que cal

acreditar el 45 % d'invalidesa durant quinze anys de cotització.

Cal recordar que, tret d'algunes excepcions, totes les afectades van ser valorades amb barems que només especificaven "minusvalidesa igual o superior al 33%", sense concretar el grau de discapacitat, com es fa actualment. "Aleshores tan sols es tenien en compte les seqüeles físiques que eren visibles, no pas les invisibles, que són de tipus neurològic, raó per la qual la valoració que hem rebut és insuficient per prejubilarnos".

Per resoldre aquest greuge, les associacions de pòlio i postpòlio de Catalunya, el País Valencià, el País Basc i Andalusia van presentar el gener passat una proposta destinada a modificar el Pacte de Toledo, que mitjançant el reial decret 1851/2009, consagra la discriminació actual. Aquesta proposta va tirar endavant el 2 de juny, després que el Senat

Les entitats demanen que, en la redacció de la futura llei, hi participin representants de les víctimes

Reivindiquen l'accés a la jubilació anticipada, que d'acord amb el Pacte de Toledo, ara n'exclou la majoria

Exposició sobre la poliomielitis a la Universitat de Lleó / UNIVERSITAT DE LLEÓ @unileon

espanyol aprovés la resolució amb què EH Bildu emplaça el govern de Pedro Sánchez a contemplar, pels afectats de pòlio i postpòlio, la retroactivitat del grau de discapacitat en els últims quinze anys; requisit, doncs, per a accedir a la jubilació anticipada als 56 anys. De tota manera, fins que això no es materialitzi, les entitats han anunciat que continuaran vigilants i pressionaran l'executiu.

També, quant a les mesures de caràcter sanitari, els darrers anys s'han fet passos importants pel que fa a l'abordatge mèdic, perquè així com abans les afectades havien d'adreçar-se a doctors que s'oferien a tractar-les *motu proprio*, ara s'han establert els primers plans perquè els facultatius d'atenció primària sàpiguen identificar els símptomes de la malaltia i derivin els pacients als hospitals especialitzats en mals minoritaris neuromusculars, com són la pòlio i la postpòlio. D'aquesta funció, a Catalunya se n'ocuparan a partir d'ara cinc dels centres de la Xarxa d'Unitats d'Expertesa Clínica del Territori (XUEC), concretament l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona, l'Hospital Universitari Vall d'Hebron de Barcelona, l'Hospital Universitari de Bellvitge, l'Hospital Germans Trias i Pujol de Badalona -coordinat amb l'Institut Guttmann- i l'Hospital Parc Taulí de Sabadell. Així ho va acordar el Departament de Salut aquest gener.

Altres demandes vinculades a l'atenció mèdica són que la Seguretat Social cobreixi el cost de les croses i cadires, que per motius econòmics moltes malaltes no poden sufragar-se, així com les sessions de fisioteràpia. I és que, fins ara, només en garantia un màxim de cinquanta,

quan es tracta de persones que les requereixen gairebé cada dia. D'aquesta manera, tot i les escasses mesures que s'han adoptat de moment, les associacions consideren que a poc a poc es camina per "acabar amb la indiferència, l'oblit i el menyspreu que les víctimes de la pòlio i la postpòlio hem sofert tots aquests anys". ●

Capacitisme, la segona opressió

Les afectades de pòlio i postpòlio han hagut d'afrontar diversos obstacles. Trastorns per als quals no han rebut el tractament més adequat, operacions innecessàries, l'existència de barreres arquitectòniques i un procés degeneratiu que, amb el pas dels anys, les ha fet més dependents.

Després s'han trobat un sistema capacitista i patriarcal que, com denuncien els psicòlegs socials, només valora els individus pel seu rendiment productiu. Així doncs, a més de sentir-se excloses i aïllades en alguns àmbits, han sofert la pressió d'un sistema de representació que imposa a cadascú un determinat rol per ser valorat.

A la majoria, no poder complir amb els cànons establerts els ha provocat vergonya, ansietat i quadres de depressió. Així ho han sofert les dones, que durant l'adolescència van sentir-se menystingudes perquè no assolien

el model de bellesa que se les assignava, però també els nois, a qui no respondre a l'estereotip de persones fortes i agressives els va causar un gran desassossec. "En el franquisme se'ls tractava d'inútils per no haver fet el servei militar o tenir dificultats per lligar amb les noies", recorda la psicòloga Ihintza Lapazaran.

Un altre col·lectiu víctima del sistema capacitista van ser les mares, a les quals no trobar resposta al patiment dels seus fills els va comportar una greu aflicció. "En assignar-les el rol de les cures, no podien fer una vida autònoma i, en l'àmbit familiar, havien d'aguantar molta incomprensió", assenyalava la psicòloga. Davant d'això, Lapazaran reclama campanyes que desestigmatitzin la discapacitat i plans d'acompanyament psicològic a les afectades perquè canalitzin les seves preocupacions i la càrrega de viure en una societat on encara se les discrimina.

L'ESSENCIAL ÉS INVISIBLE ALS ULLS

Realitat social i món virtual

XVII Jornades UPEC 30 juny, 1, 2 de juliol

	⌚ DE 9.30 A 11.30 H.	⌚ DE 12 A 14 H.	⌚ DE 16 A 18 H.	⌚ DE 18.30 A 20 H.
DIMENCS 30 JUNY	INAUGURACIÓ JAUME COLLBONI, CAMIL ROS, JAVIER PACHECO, NÚRIA PARLÓN I JORDI SERRANO. CONFERÈNCIA INAUGURAL EL GOBIERNO DE LAS TOGAS JOSÉ ANTONIO MARTÍN PALLÍN. MODERA: NEUS TOMÀS	ELS ÚLTIMS DIES DE LA MONARQUIA? REBECA QUINTÁNS, IGNACIO SÁNCHEZ-CUENCA I ANA PARDO DE VERA. MODERA: SARA GONZÁLEZ.	L'ECONOMIA DE TRILERS PRIVATITZACIÓ DELS DINERS, MONOPOLIS I ALGORITMES ANDREU ESPASA, ARIADNA TRILLAS I CARLES MANERA. MODERA: ROGER TUGAS.	ATRAPATS EN ELS VIDEOJOCs I LES XARXES? GAMERS I INFLUENCERS DAVANT ELS REPTES CONTEMPORANIS EURÍDICE CABAÑES, MIGUEL SICART I PROYECTO UNA. MODERA: SANDRA VICENTE.
DIMENCS 1 JULIOL	ENTRE EL "REI LUDD" I EL TECNOOPTIMISME MARTA DELATTE, MICHAEL DONALDSON I NÚRIA VERGÉS. MODERA: QUICO SALLÉS.	NOUS DEBATS EN LA GENERACIÓ Z ALAADDINE AZZOUZI, RITA RAKOSNIK I JOANA BREGOLAT. MODERA: JOÃO FRANÇA.	QUAN ES VA PERDRE MADRID? ROSA PAZ, EUGENIA RODRÍGUEZ PALOP I CARLOS GIRBAU. MODERA: SERGI PICAZO.	EL MÓN REAL I EL MÓN VIRTUAL, SÓN MENTIDA? BOB POP ENTREVISTAT PER LAURA AZNAR.
DIVENDRES 2 JULIOL	L'ESSENCIAL ÉS A L'ESQUERRA SALVADOR ILLA, MARTA VILALTA, JÉSSICA ALBIACH I DOLORS SABATER. MODERA: ALBERT SÁEZ.	CLOENDA FRANCESC LAYRET I LA FORÇA DELS IDEALS JEP BARCELÓ, ACTOR; JOAN SAUROY, MÚSICA I JORDI SERRANO, TEXTOS I DRAMATITZACIÓ.	INSCRIPCIONS: DEL 10 AL 30 DE JUNY. Degut a les mesures Covid-19 l'aforament és molt limitat, quan us inscriviu sigueu molt responsables, per tal que hi pugui participar el màxim de persones. Es podrà veure <i>on line</i> i en directe al web www.upec.cat i es penjarà al Canal UPEC de Youtube, youtube.com/upectv	

SALA D'ACTES DE CCOO
VIA LAIETANA, 16, BARCELONA

En col·laboració amb:

María Villellas Ariño,

investigadora de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB

“La construcció de la pau ha d'incloure la justícia climàtica”

Text: Meritxell Rigol | @TxellRigol
Fotografia: Júlia Molins

La creixent despesa militar i la securització de fenòmens socials són les principals amenaces per la pau a escala global que identifica María Villellas Ariño, investigadora de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB. En les seves darreres anàlisis, identifiquen fins a 34 conflictes armats i prop d'un centenar d'escenaris considerats “de tensió”, contextos en què, defineix la investigadora, “pot haver-hi dictadures amb graus de repressió molt forts o violències que fan que, tot i no ser guerres, no puguem dir que són situacions de pau”. Una metodologia que desmenteix la idea de certs territoris pacífics i ens revela una escala de grisos més preocupant

Amb “pau” ens referim a tot context en què no hi ha violència armada?

No parlem només d'absència de violència directa, sinó també d'absència d'altres violències, com les estructurals, les violències de gènere, les violències culturals, així com de respecte als drets humans i de condicions de vida dignes. Cada cop hi incloem més les violències ecològiques; les violències contra els ecosistemes. Pau és un concepte ampli, que inclou la lluita contra la pobresa i contra tota mena de desigualtat, per ser una pau plena de contingut. Això no vol dir que no li donem moltíssima importància a la violència directa. En els darrers anys hem detectat un augment dels conflictes d'alta intensitat, els que provoquen més morts, més desplaçaments forçats i més violència sexual. Molts dels esforços de construcció de pau estan enfocats a la reducció o eliminació de la violència directa, és un eix central. Però és important també tenir en compte altres eixos de violència en la mirada de què és la pau. Les desigualtats estan darrere de molts dels conflictes. De vegades, hi ha grups que es revoltent per la via armada davant d'aquestes situacions. Els drets de les dones són una part intrínseca de la construcció de la pau, així com els drets de les poblacions no-blancs i de les persones LGTBI. Són part d'una pau de qualitat. Ho hem de mirar com un continuïum entre un escenari on tothom visqués sense cap mena de violència i l'altre extrem, on hi ha la guerra.

A 20 dels 34 països en què detecteu conflictes armats observeu que són territoris amb desi-

gualtats “greus” de gènere. Hi ha una correlació entre el grau de violència armada que trobem en un escenari i la profunditat que hi té la desigualtat de gènere?

Hi ha estudis que constaten que a les societats en què hi ha més desigualtats de gènere hi ha més possibilitats que esclati un conflicte armat. Això no vol dir que la desigualtat de gènere sigui una causa directa dels conflictes armats, perquè, si no, tot el món estaria en guerra. Però patriarcat i militarisme van de la mà. El patriarcat ha servit per legitimar l'ús de la violència com una forma de fer front als conflictes socials. El patriarcat no només ha normalitzat la guerra, sinó que ha glorificat la figura del soldat, dels exèrcits... tot això associat a una idea de masculinitat poderosa. És per això que quan el patriarcat està molt accentuat és més fàcil que l'ús de la violència estigui normalitzat.

La paralització de l'activitat forçada per la pandèmia durant el 2020 ha afectat les negociacions de pau obertes?

Les negociacions de pau són processos molt delicats. No pots posar un líder guerriller amb un general a negociar en línia, quan el que és fonamental per posar fi a la guerra és construir confiança. Així que les rondes de negociacions s'han endarrerit, perquè els actors que havien de seure a una taula a parlar no podien fer-ho, per les dificultats en els desplaçaments i els confinaments. També la pandèmia ha posat de manifest com n'és d'important resoldre els conflictes per la via del diàleg per poder fer front al que és necessari per a les poblacions, com és la salut, encara més da-

vant d'una crisi sanitària. El secretari general de les Nacions Unides va fer una crida a un alto el foc global per facilitar fer front a la pandèmia. Alguns grups armats i exèrcits van seguir la crida per permetre que sanitàries accedissin a les poblacions, però no ha tingut gaire continuïtat.

És habitual que els processos de pau quedin estancats?

Passa sovint. Els processos de pau passen per molts moments: fases de molta activitat, crisis que fan que s'aturin, esclats de violència... Posar fi a un conflicte armat és difícil i lent. Primer s'ha d'establir confiança, després s'ha de definir de què volem parlar, com ho fem, on ens trobem. Tot això fa que siguin processos que duren molts anys, plens d'avenços i retrocessos. En alguns moments, hi ha una utilització política dels processos, sigui per desmobilitzar una part de la població o un grup armat, sense tenir una voluntat genuïna de resoldre el conflicte, sigui per rearmar-se o reorganitzar-se.

Els conflictes armats impacten les dones de manera específica. La violència sexual és una arma de guerra que pateixen. Un cop s'obre un procés de pau solen tenir-hi espai les dones?

Els processos de pau són àmbits hipermasculinitzats. Hi ha molt poca presència directa de dones. A Síria, el Iemen, Mali, el Sudan, el Sudan del Sud, Myanmar, l'Afganistan... hi trobem moltes dones mobilitzades i exigint participar en les negociacions. Són dones que poden estar organitzades entorn de la defensa de drets culturals i polítics d'un poble o entorn d'una ideologia, però és cert que incorporar els drets de les dones és un element molt present, perquè si no són els moviments de dones els que ho porten a les taules de negociació, queda fora. Per exemple, que les agendes que es negocien incorporin reformes legislatives que reconeguin drets sexuals i reproductius o el dret a la propietat de la terra. La pau és un eix polític que mobilitza les dones, però no ens ha de fer caure en el prejudici que les dones són més pacífiques, perquè també hi ha moltes dones participant en

“ ”

La pau és un eix polític que mobilitza les dones, però això no vol dir que les dones siguin més pacífiques

El de Colòmbia és un acord de pau participatiu, però el canvi de govern n'ha dificultat la implementació

grups armats i que defensen l'ús de la violència com a estratègia política. La mirada ha de ser més àmplia: les dones són víctimes dels conflictes armats, participen en els conflictes armats i també són constructores de pau. Ara bé, el fet és que la violència armada continua sent un fenomen molt masculí.

En els casos que les negociacions arriben a bon port i se signa un acord, de què depèn que la pau sobre paper arribi a les vides, a la quotidianitat de les poblacions?

La majoria d'acords de pau són signats entre elits, i això dificulta molt que tinguin una traducció en termes de vida quotidiana. Sabem que com més participatives són les negociacions de pau, més sostenibles són. Si aconseguim que un procés de pau deixi de ser un "pacte entre cavallers" i s'obri a la participació de la societat civil, a organitzacions de dones, comunitats camperoles, poblacions no-blanques, a qui sigui important que hi participi segons el context, això fa que la qualitat de la pau millori. Fa més difícil un retorn a la violència.

El de Colòmbia, firmat fa quasi cinc anys, és un exemple d'acord participatiu, però la violència armada segueix afectant gran part del país.

El de Colòmbia ha estat un exemple d'acord molt participatiu, un procés de pau inclusiu, però el canvi de govern n'ha dificultat la implementació perquè, no és que no cregui en l'acord de pau, és que hi està en contra. La violència directa dirigida específicament contra qui s'ha implicat en l'acord de pau i contra qui decideix deixar la via armada i optar per una participació política civil, com passa a Colòmbia, hi afegeix obstacles. Per fer efectiva la pau acordada en unes negociacions, ha d'haver-hi la voluntat política de tots els actors implicats: exèrcits, grups armats i, és clar, governs. I una implicació de la comunitat internacional que no respongui a interessos propis, sinó a una voluntat genuïna d'acompanyar la construcció de la pau. Hem de pensar en els processos de pau com a processos a llarg termini.

Majoritàriament, els conflictes armats són interns, tot i que també remarqueu en les vostres anàlisis que s'internacionalitzen. En què es veu això?

Per exemple, el de Síria és un conflicte dins de Síria, però els Estats Units, Rússia, Turquia, hi tenen interessos i els traslladen a l'escenari del conflicte.

Abans, les guerres mundials, la guerra freda... els conflictes eren entre estats, cosa que pràcticament ha desaparegut. La majoria de conflictes són entre actors d'un mateix estat, però l'economia internacional de la guerra, els fluxos d'armes i de recursos naturals, l'activitat d'empreses transnacionals que s'aprofiten de la situació de conflicte armat, així com el desplaçament de població víctima del conflicte armat a altres països, els dota d'una dimensió internacional.

Situeu el canvi climàtic com a un factor de risc per la pau. Com interaccionen crisi climàtica i conflictivitat armada?

El canvi climàtic no podem dir que sigui una causa directa de conflictes armats, però darrere de les causes dels conflictes armats, molts cops hi ha les condicions de vida de la gent, i aquestes condicions de vida sí que es veuen afectades pel canvi climàtic. I a mesura que es vagi agreujant, més impactarà. Si tenim situacions de creixent dificultat per accedir a recursos bàsics com l'aigua, els impactes greus en l'agricultura, la pèrdua de biodiversitat i de massa forestal, això afecta les comunitats i pot derivar en tensions polítiques que poden esclatar en violència. Ja hi ha desplaçaments de població a conseqüència dels canvis en el clima. La població ja ho està patint. També hi ha un perill de securització de la crisi climàtica. Hi ha molts països que ja plantegen que els exèrcits hauran de tenir un paper en la contenció de les conseqüències del canvi climàtic. Això ens ha de posar molt alerta. La construcció de la pau ha d'incloure la justícia climàtica.

Des de l'òptica securitària dels estats, trobem una amalgama de realitats socials que es consideren amenaces a la seguretat nacional. A més del canvi climàtic, els fluxos migratoris, per exemple.

La securització d'aspectes socials és molt preocupant, perquè vol dir que els exèrcits jugaran un paper en el qual s'hauria d'abordar per via de polítiques públiques que no siguin de seguretat militarista. Per exemple, la securització dels desplaçaments forçats i de les fronteres, el que hauria de ser és garantia del dret d'asil i protecció de les persones. Construir murs i sistemes tecnològics supersofisticats és un gran negoci. Però la gent es desplaçarà igualment, perquè hi ha violència.

Tenim ubicat el negoci de les armes com a negoci de guerra per excel·lència, però n'hi ha d'altres també, extremadament lucratiu, entorn dels conflictes armats?

Al voltant dels conflictes armats floreixen moltes economies lícites i il·lícites. El narcotràfic és una via de finançament per molts grups armats arreu del món. També trobem el tràfic de persones amb finalitat d'exploració, que afecta sobretot a dones i nenes. Però també hi ha un capitalisme extractivista, explotador dels recursos naturals, entorn dels conflictes armats. Hi ha empreses transnacionals que s'aprofiten de situacions d'inestabilitat política i social per fer negoci extraient minerals o fusta. I també hi ha la reconstrucció d'infraestructures després d'un conflicte armat. Es pot fer d'una manera que sigui justa per la població que ha patit la guerra o es pot fer beneficiant grans empreses transnacionals. L'economia política que hi ha al voltant de la guerra té moltes derivades. La securització de les fronteres és un gran negoci, amb un desenvolupament tecnològic al seu voltant molt gran.

Davant la brutalitat dels conflictes armats, s'interpel·la la comunitat internacional per fer d'aturador de les violacions extremes de drets humans. Quina acostuma a ser la resposta de l'ONU? Té un paper efectiu en la construcció de pau?

Les Nacions Unides són un gran engranatge. És una organització d'organitzacions i, alhora, està formada pels estats i, per tant, pels governs. Això

dona lloc a moltíssimes limitacions. Les Nacions Unides acompanyen molts processos de pau. Són un actor de mediació important. Al mateix temps, hi ha contradiccions. Per una banda, defensen la participació de les dones en els processos de pau, i per una altra, tenen missions de manteniment de la pau passives davant de violacions flagrants de drets humans, i fins i tot responsables de violacions de drets humans. Tenim moltíssimes denúncies de violència sexual per part de Cascos Blaus. També els interessos geoestratègics dels estats troben lloc a les Nacions Unides. El Consell de Seguretat de l'ONU està integrat per alguns dels principals exportadors d'armes del món. Alhora, la idea que va donar lloc al naixement de les Nacions Unides, ser un espai en què els estats tinguin un fòrum en què resoldre les diferències per la via del diàleg, és una idea que té molta vigència.

La Unió Europea s'ha de considerar també un actor constructor de pau?

Ha jugat un paper en alguns processos de pau. Ha facilitat negociacions. Però això entra en completa contradicció amb les polítiques de securització de les fronteres. La Unió Europea és el màxim exponent de la militarització i de manca de resposta davant les violacions flagrants de drets humans. No és compatible dir que ets un actor constructor de pau quan després participes activament en conflictes armats, quan estàs exportant armes i estàs violant els drets de la població refugiada. La Unió Europea podria ser un actor de construcció de pau

molt important, però els estats que la conformen haurien de revisar les seves pròpies polítiques: armamentisme, despesa militar, polítiques d'asil i refugi... Són eixos molt vinculats a la construcció de la pau i, malauradament, hi ha una hipocresia molt gran per part dels governs europeus.

Enfront de la securització dels Estats, el que plantegen diverses organitzacions defensores dels drets humans és donar una volta a què són polítiques de seguretat i respondre al concepte de seguretat humana. Quines mesures demana aterrar aquesta altra seguretat?

Entenem que la seguretat no ha de posar els estats al centre, sinó que ha de posar-hi les persones. Ha de reconèixer que totes les persones som vulnerables i que construïm la nostra seguretat a partir de la relació amb les altres. El que ens dona seguretat és tenir les necessitats bàsiques cobertes, els nostres drets protegits i garantits. Més despesa militar, més armes, més exèrcits... no ens dona més seguretat. Durant la pandèmia ho hem vist molt clar. Ens ha protegit tenir els nivells de despesa militar mundial que tenim? El que ens protegeix és la despesa en sanitat i en serveis socials, que tenen a veure amb les condicions de vida de la gent! El que ens dona seguretat és que tothom tingui garantida la cura que, en moments diferents de la vida, necessitem. Som interdependents, ens necessitem les unes a les altres, i per això construïm seguretat quan construïm comunitats cohesionades i amb accés als drets bàsics. ●

contrast

Davant l'emergència climàtica energètica amb el cons

No som a temps de quedar-nos en l'"així no"

Pep Puig i Boix | @peppuigiboix

Doctor enginyer industrial. Vicepresident d'Eurosolar.

Membre del Grup de Científics i Tècnics per un Futur No Nuclear.

És perfectament viable una transformació energètica que encamini la nostra nació cap al 100 % renovable. Farà ja quaranta anys que la revista *Ciència* va publicar un article on es podia llegir: "L'energia és i ha de ser en els pròxims anys una de les qüestions clau per interpretar la crisi econòmica que es va iniciar l'any 1973. Aquest article ens ofereix un estudi d'una alternativa autònoma per aprofitar els recursos energètics catalans que exclogui la dependència i es fonamenti en fonts renovables". Ningú en va fer cas, ningú el va contradir.

Posteriorment, s'han publicat els resultats d'un model molt detallat on prova que l'economia catalana pot funcionar basant-se en el 100 % d'energia renovable. Aquest model s'ha aplicat a tots els pobles i totes les comarques de Catalunya. Avui, el model perfeccionat, conclou que fer la transició cap al 100 % renovable abans de l'any 2040, representa una inversió de l'ordre de 60.000 milions d'euros. Fent-la, el país estalviaria, pel cap baix, uns 200.000 milions.

Fer-la amb tecnologies disponibles, eòlica i solar fotovoltaica, requereix posar els sistemes de captació allà on és manifesta el vent i el sol. A Catalunya, es poden posar sistemes de captació solar gairebé arreu, però quan es vol captar la força del vent, els llocs escaients són ben limitats (a l'aplicació Global Wind Atlas es pot veure). S'estima que la superfície necessària pot estar compresa entre l'1% i el 2 % del territori català.

Si bé avui gairebé ningú discuteix que es pot fer, al país surten veus que criden: "Així no!". Hauríem de ser capaços, tots plegats, de posar-nos d'acord amb el *com*. El primer que s'ha de posar sobre la taula, a l'hora de parlar, és d'on hem de treure els diners per fer-la. Donat que estem en emergència climàtica, tothom ha d'actuar en conseqüència i posar-se a fer la transformació energètica, tant a escala individual, com familiar o col·lectiva. També tots els sectors econòmics.

Estem a Europa, on són vigents les directives del *Clean Energy for all Europeans Package* (en anglès, el Paquet d'energia neta per a tots els europeus), i a on qualsevol persona (física o jurídica) té dret a ser generadora d'energia i on es reconeix personalitat jurídica a comunitats d'energia

i d'energia renovable. Però no n'hi ha pas prou que es reconegui, la ciutadania ha d'assumir la seva part de responsabilitat.

També hem de ser conscients que hi ha entitats, empresarials o no, que, disposant de capital, o tenint-hi fàcil accés, plantegen projectes de generació renovable. Quina actitud s'ha de tenir davant d'aquestes propostes? De rebuig o de col·laboració propositiva? Crec que ja no som a temps de quedar-nos en l'"així no" (anys enrere hagués estat possible, però ja no ho és avui en plena emergència climàtica). Cal valentia i atreviment per entrar

en converses amb totes les entitats promotores de projectes, de cara a discutir-les i a plantejar propostes que ajudin a materialitzar-los perquè arribin a ser acceptables socialment i ecològicament.

En aquest sentit, ajudaria si el govern de la Generalitat complementés el decret llei 16/2019 amb un nou decret que donés rang normatiu als punts b)1 i b)2 de la moció 220/XII, aprovats unànimement per la cambra catalana el 3 de desembre.

Quedar-se plantat en l'"així no" és, agradi o no, fer un bon servei als incendiaris del clima i als enverinadors radioactius de la biosfera, perquè cada dia que passa sense fer el necessari i urgent capgirament energètic cap al 100 % renovable significa col·laborar en l'enriquiment de les indústries fòssils i nuclears i, a la vegada, ser còmplices de l'escalfament global de l'atmosfera. ●

a, és viable una transformació
sens de tot el territori?

El consens és viable, urgent i necessari

Sergi Saladié | @saladiesergi

Geògraf, professor associat a la Universitat Rovira i Virgili
i consultor en planejament territorial, paisatge i energia

Una transformació energètica consensuada de tot el territori català no és que sigui viable, sinó que és urgent i necessària, si al que realment aspirem com a societat és a fer un sistema energètic més just i democràtic. Aquesta transformació ha de ser un procés pel qual les comunitats locals (ciutadania, entitats, empreses, institucions) recuperin el poder i la capacitat de decisió sobre l'energia. Si no és així, seran les grans empreses (energètiques o no) i els fons d'inversió els qui faran (de fet, ja l'han començat a fer) aquesta transició. És a dir, es canviaran les fonts energètiques perilloses i contaminants, com l'urani, el gas o el petroli, per energies renovables, però el sistema no canviarà.

La transició energètica, en sentit ampli, doncs, ha de ser descentralitzada, rendible, democràtica, neta i eficient. De fet, el decret 16/2017 del canvi climàtic aprovat

pel Parlament de Catalunya, a part de marcar els objectius (generar el 50 % de l'energia elèctrica del 2030 a partir de fonts d'origen renovable, ara estem en el 15-20 %),

ja apunta en el seu article 19 com caldria que fos aquesta transició. Es diu que cal que sigui distribuïda, participada per les comunitats locals, utilitzant espais ja alterats per l'activitat humana, i aproximant la producció al consum.

Per fer possible la transició d'aquesta manera, caldria planificar el desplegament de les energies renovables a partir del balanç entre necessitats i potencials de cada territori (municipi, comarca...). I, d'acord amb els dèficits i excedents de cada territori, promoure un conjunt d'instruments normatius, administratius, fiscals i financers, perquè tot territori assoleixi el màxim d'autoabastiment

possible, en primer terme, i fer possible que els excedents que haurien de subministrar els territoris deficitaris siguin explotats per les comunitats locals, entenent-ho com una collita més del territori.

Així és com ho han fet en els països europeus que han tingut més èxit en el procés d'implantació d'energies renovables. Alemanya o Dinamarca, els països amb més energia renovable instal·lada, han promogut polítiques energètiques que han afavorit la participació de les comunitats locals com a protagonistes de la transició energètica. Això ha fet, per exemple, que l'any 2010 Alemanya tingués més de 15.000 megawatts de fotovoltaica instal·lada (més que la previsió de l'Estat espanyol per a l'any 2020), el 84 % dels quals estaven sobre teulada o formant part dels espais urbans i eren propietat de les comunitats locals. Un model que possibilita que petits municipis com Wildpoldsried (Baviera), amb 2.500 habitants, estigui generant amb renovables de gestió comunitària (onze aerogeneradors, cinc megawatts de solar fotovoltaica i una petita central hidroelèctrica) cinc vegades més energia elèctrica de la que necessita i que per la venda de l'excedent a la xarxa ingressi anualment quatre milions d'euros.

Aquí, cada dia apareixen dades que afirmen el potencial generador d'energia de les cobertes. Un estudi de l'Àrea Metropolitana de Barcelona conclou que cobrint només teulades útils (sense comptar la resta d'espai urbà públic) es podria assolir prop del 40 % de la demanda elèctrica total. Una publicació recent de l'Institut d'Enginyeria Energètica de la Universitat Politècnica de València diu que la ciutat de València disposa, tècnicament, de teulades suficients per a generar el 99 % de la seva demanda elèctrica residencial. I el Consell Insular de Menorca ha aprovat fa poc el document "Estratègia Menorca 2030", que preveu instal·lar 190 megawatts fotovoltaics en espais periurbans, a partir de projectes menuts (<4 megawatts) i participats per les comunitats locals.

Tres exemples que apunten el camí cap a una transformació energètica consensuada entre els territoris i les comunitats locals. Mentrestant, però, el govern de la Generalitat de Catalunya té aprovat el decret llei 16/2019, que afavoreix la instal·lació de grans centrals eòliques i solars en espais rurals i naturals per part de grans empreses i fons d'inversió. Aquest procés està generant un fort malestar a diversos municipis i comarques que entenen aquest model com injust i extractivista. ●

pàgina oberta

La vulnerabilitat de les famílies multiespècie

Cristina Olivas | @CristinaOlivasR

Periodista

Maria Sánchez | @LolaProjecte

Presidenta de Projecte Lola

Si us preguntessin quins membres formen part de la vostra família, què diríeu? Us vindrien al cap la parella, els fills... Però, i els animals que conviuen amb vosaltres? Per a moltes persones, el seu animal ocupa un lloc essencial a la seva vida, o fins i tot és la seva única companyia. Es tracta de les famílies multiespècie! N'heu sentit a parlar? Segurament sí, o fins i tot ja en sou una!

Ara bé, quan es tracta de col·lectius vulnerables, apareixen els problemes perquè les administracions i una part de la societat i de les entitats socials encara no han integrat els animals com a éssers de ple dret. Per aquest motiu, proposen solucions deficientes, com, per exemple, que les persones en situació de carrer hagin de passar el mal tràngol de separar-se del seu animal per poder viure en un habitatge social. Però no són les úniques; les dones maltractades també pateixen aquesta manca d'integració. Sabeu que un 59% endarrereix l'abandonament del domicili per no poder endur-se els seus animals? Un cop més, l'administració els obliga a escollir entre la seva seguretat i la del seu animal. Per a aquests casos, existeix el programa Viopet, creat per la doctora Núria Querol en coordinació amb la Direcció General de Dret dels Animals del govern espanyol, que ofereix una xarxa de cases d'acollida temporal per als animals fins que les dones es recuperin i puguin retrobar-se amb ells. No és la millor solució, però sí una sortida. Cal recordar que, des del govern de Catalunya ni tan sols es té en compte aquest problema.

Per sort, existeixen entitats que són plenament conscients que, per ajudar una persona, primer cal garantir el benestar del seu animal. A Barcelona, la Fundació FAADA va crear el programa Millors amics, que s'adreça sobretot a col·lectius vulnerables que es troben desamparats per part de les administracions. El seu objectiu és aconseguir que aquestes persones puguin accedir a menjadors socials, albergs, centres de dia i, sobretot, a habitatges soci-

als de Barcelona i de Catalunya sense separar-se dels seus animals. Per assolir-ho, aquesta fundació forma els treballadors socials perquè puguin detectar les famílies multiespècie i sàpiguem com ajudar-les en situacions de vulnerabilitat, com ara desnonaments o recerca d'habitatges socials. "Col·laborem amb quasi totes les entitats i acompanyem els treballadors socials perquè tinguin un protocol d'actuació que inclogui, per exemple, una fitxa de la persona en què consti que té un animal. Al cap i a la fi, es tracta de fer xarxa amb un objectiu comú: que no es trenqui el vincle entre una persona i el seu animal", explica Noe Terrassa, tècnica amb formació humanística, del departament d'Animals Domèstics de la Fundació FAADA.

Durant molt de temps, les entitats socials han treballat pel benestar de les persones i dels animals separadament, però ara ja n'hi ha que lideren la lluita per normalitzar les famílies multiespècie. La Fundació Hope & Help, per mitjà dels seus projectes Bella Vella Ànima i Ànimes Bessones, ajuda les persones grans a tenir cura dels seus animals passejant-los, portant-los al veterinari... i les que es troben en situació d'exclusió social mitjançant un voluntariat inclusiu. Com era d'esperar, la pandèmia ha

augmentat les situacions de vulnerabilitat i s'estan traduint "en un major nombre de sol·licituds de renúncia dels animals per manca de recursos o pel trasllat a un habitatge que no n'accepta, entre altres causes", afirma Sílvia Serra, presidenta de la Fundació Daina-Spam Mataró. Però, alhora, les entitats socials han treballat de valent per pal·liar-ne les conseqüències, com és el cas de l'Associació Projecte Lola que, durant el confinament va engegar el programa Junts passem, en què voluntaris passejaven els gossos de les persones vulnerables que no podien sortir de casa, amb l'objectiu final que les administracions assumissin aquesta necessitat, o la campanya #FamiliaIgualQueTu, en què, per primer cop, un Banc dels Aliments, el de Girona, va acceptar recaptar pinso per als animals de les famílies que ajuden.

Aquestes incipients iniciatives socials no són suficients, ja que la realitat és que les persones vulnerables que tenen animals han de bregar amb un problema afegit a la seva delicada situació. Per tant, ja no s'hi valen excuses, és imprescindible que les administracions integrin les famílies multiespècie i implementin polítiques pensant en aquest nou model de família. Ser una societat avançada també vol dir cuidar, respectar i estimar tots els membres de la família! ●

/ UNDESGRACIATQUALSEVOL
@undesgraciat

“

Les persones vulnerables que tenen animals han de bregar amb un problema afegit a la seva delicada situació

El professor
Santi Serratosa
i un grup
d'adultes als
Tallers Musicals
d'Avinyó

Lleure lliure per a un estiu trencador

Casals, colònies i iniciatives de lleure d'estiu que plantegen un model diferent d'atenció a la individualitat, de condicions laborals de les professionals o d'accessibilitat per part de famílies vulnerables

Joan Ballart | @La_Directa

Aquest no serà un estiu normal. Tothom resta a la línia de meta esperant el tret que marqui el final de la pandèmia per llançar-se a fer tot el que no s'ha pogut durant l'últim any. El turisme serà un dels sectors que viurà una revifada més contundent, però no l'únic. El del lleure preveu una tornada a l'activitat frenètica amb xifres similars i fins i tot superiors a les de l'estiu del 2019, en un sector controlat per grans empreses com el Grup Rosa dels Vents, que cada any organitza activitats per a 80.000 infants i adolescents.

Aquest escenari donarà peu a la reproducció i accentuació de dinàmiques

tradicionals del ram, com la precarietat laboral o les ràtios sense mesura.

És per això que cada cop hi ha més persones fent-se preguntes abans de triar la millor opció per al gaudi estiuenc de les petites i joves de les nostres llars i entorns. És possible transformar els espais de lleure i les violències i exclusions que allà es reproduïxen? Hi ha professionals formats i preparats per sostenir la diversitat? Hi ha iniciatives que apostin per unes condicions laborals justes i que avantposin el benestar dels infants i joves als interessos privats?

Cada cop hi ha més iniciatives que intenten canviar de paradigma. En aquest reportatge recollim algunes

proposes de col·lectius, entitats i cooperatives que ofereixen una mirada radicalment diferent cap al lleure i les colònies "de tota la vida".

Repensant els casals

Una de les propostes més recents és la del Casal Popular de la Bordeta. Va néixer l'estiu passat en el si de les xarxes horitzontals del barri, impulsat conjuntament per la cooperativa Aula d'Idiomes, el Grup d'Habitatge de Sants i l'Escoleta Popular de la Bordeta. Han pogut repetir l'experiència enguany gràcies a la cessió d'una eina de micromecenatge per part de la cooperativa de serveis financers Coop57, que els ha permès recaptar 3.600 euros per pagar el »

» sou de dues monitores i el material necessari.

El projecte neix de les dificultats que patien les famílies del barri per accedir a l'oferta de casals i colònies d'estiu de la Generalitat de Catalunya. Moltes d'elles no tenen diners per pagar-les, no saben com omplir la "paperassa" per demanar plaça o desconfien de l'administració pública. "Vam detectar que hi ha molts nens i nenes que a l'estiu no tenen res a fer i estan tot el dia a casa enganxats al mòbil", explica Vicent, un dels impulsors del projecte i membre de l'Aula d'Idiomes.

Així, es van proposar solucionar-ho oferint un casal de matí gratuït que servís per reforçar el català i l'anglès. A la vegada, es planteja treballar valors com la solidaritat o la cooperació a través de la visita a espais okupats o iniciatives autogestionades de Sants i la Bordeta.

Una vintena de nenes i nens de 6 a 12 anys gaudiran enguany d'aquest espai a La Comunal. "Són infants que travessen moltes violències com la precarietat o el racisme. Normalment són molt conscients de la seua situació, i a vegades nosaltres som els que aprenem d'ells", afegeix Vicent. En aquest sentit, s'aposta per dissenyar el contingut del casal a partir d'un procés compartit amb infants i famílies.

Els casals d'estiu de la cooperativa Tata Inti també parteixen d'un enfocament social i pedagògic. La pandèmia va obligar a replantejar l'activitat de l'organització, ja que anava molt lligada a festes populars i a espais públics. És per això que van transvasar la seva experiència en dinamització d'activitats infantils al camp dels casals.

La seva filosofia parteix de què "l'infant és el protagonista del seu procés i s'han de posar els mitjans i els recursos humans per acompanyar-lo amb amor i amb respecte", en paraules de Mercè Aranda, educadora social i sòcia de Tata Inti. "Per fer-ho, cal evitar les mirades adultocèntriques que determinen el que l'infant necessita sense demanar-li què li agradaria fer", afegeix.

Les activitats neixen dels interessos de les nenes i els nens. Els educadors es limiten a observar les seves necessitats i facilitar-los-hi eines perquè duguin a terme els projectes que vulguin. Això sí, sabent posar límits. El resultat, experiències de joc lliure i propostes creatives que s'escapen de la idea d'espai tradicional. "No

ens n'anem a Port Aventura o fem grans excursions. Sortim del discurs aquest *xupi guai* amb què sembla que les monitores hagin de ser animadores", explica Aranda.

Tot i l'èxit de matrícules, la cooperativa vol seguir fidel a principis com el de les ràtios reduïdes amb grups de set a dotze infants i unes condicions laborals dignes per a les treballadores. No és fàcil, ja que "és un sector que funciona des de fa tants anys, que té moltes coses preestablertes. Superar aquestes dinàmiques costa una mica, però ho intentem", conclou.

Música per a tothom

Una de les altres iniciatives de lleure transformador que cal conèixer és la dels Tallers Musicals d'Avinyó (TeMA).

Conjunt infantil als Tallers Musicals d'Avinyó

Es tracta d'un projecte nascut fa dinou anys que va més enllà d'un espai d'aprenentatge musical convencional. "Promovem la música com a *modus vivendi*, en el dia i no apartat de la nostra quotidianitat", reivindica Santi Careta, director dels TeMA.

El projecte pren la forma d'un festival que implica tot el poble, en què es tenen compte moltes maneres d'entendre i relacionar-se amb la música. Hi ha activitats pensades per a dones embarassades i nadons, per a infants, joves i adultes que comencen a tocar un instrument i per a les músiques més experimentades. També es programen concerts i xerrades que plantegen reflexions al voltant de la indústria musical o les arts com a eina de transformació.

Tot plegat queda relligat per la idea que "fer música no ha de ser un privilegi, ja que connecta les persones", tal com diu l'Aina Planf, responsable pedagògica dels tallers. En aquest sentit, tiraran endavant un curset de percussió corporal per a famílies de l'aula socioeducativa d'Avinyó.

Un dels problemes del model clàssic de lleure estival per a joves és que perpetua discriminacions contra col·lectius oprimits

Un lloc on encaixar
Un dels grans problemes del model clàssic de lleure estival per a infants i joves és que perpetua discriminacions contra col·lectius oprimits. Si ja hi ha alumnes que pateixen assetjament diari a escoles i instituts, res impedeix que puguin patir-lo en unes colònies. És més, el malestar pot veure's multiplicat pel fet d'estar lluny de casa o per la falta d'una atenció personalitzada.

"Calen els mitjans i els recursos humans per acompanyar l'infant amb amor i respecte", diu l'educadora Mercè Aranda de Tata Inti

Les colònies d'estiu OASIS, de la cooperativa Candela fan honor al seu nom, ja que representen un miratge entre les propostes de lleure tradicionals on les persones LGTBI de 12 a 17 anys troben empoderament col·lectiu. Edurne Jiménez, educadora d'OASIS i sòcia de Candela, explica que “molts dels adolescents que ens arriben no tenen gens de ganes de fer activitats estàndard perquè senten que els seus interessos no estan recollits”.

El paper de les educadores és indispensable a l'hora de crear un espai segur per als joves LGTBI. És essencial que les professionals tinguin una perspectiva de diversitat sexual que quedi reflectida en el llenguatge que fan servir i en la manera com plantegen les activitats.

Edurne ho exemplifica amb el cas concret de tot un clàssic del lleure d'estiu, les activitats aquàtiques: “Nosaltres treballem amb persones que tenen relacions molt diverses amb el seu cos, i la piscina ha de ser un espai educatiu perquè la gent s'hi senti còmoda”.

Les colònies d'estiu OASIS compten amb un equip educatiu del col·lectiu LGTBI. L'experiència vital de les professionals és molt important

per a unes adolescents en ple procés de cerca i experimentació i faltades de referents positius.

Les persones amb diversitat funcional també necessiten espais inclusius i entorns lliures de les violències que pateixen cada dia i que dificulten la seva vida comunitària. Sent conscients d'aquesta realitat, l'associació Encert organitza convivències amb persones amb diversitat funcional. Més enllà de treballar valors transformadors des de la política, l'art o l'ecologisme, fomenten el contacte entre els seus usuaris i altres grups d'infants, adolescents o joves amb els quals puguin coincidir a la casa on s'allotgen.

Però no sempre és fàcil. Com reconeix Tomàs Gómez, treballador de l'associació: “Vivim en una societat molt capacitista i és complicat introduir la inclusió, perquè moltes vegades, les altres monitores no saben com reaccionar o abordar el tema”.

Per això, la tasca que es fa des d'Encert seguirà sent necessària. “El lleure ordinari no pot assumir aquests perfils, però el macroobjectiu és que existissin colònies realment inclusives”, manifesta Gómez. ●

És essencial que les professionals del lleure tinguin una perspectiva de diversitat sexual que es reflecteixi en el llenguatge que fan servir

Activitat amb enfocament social i pedagògic de la cooperativa Tata Inti

‘Manu militari’ contra la dissidència i la pobresa a les Filipines

L’administració de Rodrigo Duterte ha militaritzat la política, i qualsevol oposició al govern es persegueix i es castiga

Anna Enrech Calbet | @annaenca

L’advocada filipina Czarina Musni és una persona *red-tagged* a Filipines. És a dir, amb “etiqueta vermella”: una categoria que posa en risc la seva vida i l’ha obligada a fugir del país. “El *red-tagging* és l’acusació pública de pertinença o implicació a un grup rebel, i es fa a persones individuals o organitzacions sense tenir en compte, però, cap prova. S’etiqueta de comunistes aquestes persones, fet que les converteix en objectius fàcils per les unitats militars o paramilitars del govern”, denuncia. Aquestes persecucions han derivat en nombrosos casos d’execucions extrajudicials, desaparicions forçades, detencions il·legals o arbitràries i centenars de presoners polítics.

Des de l’arribada al poder de l’actual president, Rodrigo Duterte, la població filipina viu sota una vulneració generalitzada de drets humans, que s’ha aguditzat en els darrers anys. Les polítiques del govern han institucionalitzat les persecucions a qualsevol dissidència i en contra de les poblacions més empobrides i vulnerabilitzades, i també d’aquelles persones que les defensen.

Segons Amnistia Internacional, les activistes i defensores de drets humans han sigut -i segueixen sent- víctimes d’homicidis, detencions, amenaces i acusacions arbitràries. A aquesta situació cal sumar-hi els efectes socials i econòmics provocats per la pandèmia de la COVID-19. Les taxes d’atur i de fam es troben als nivells més alts de la història del país, alhora que no es garanteixen drets bàsics com l’accés a l’habitatge, l’educació o la sanitat.

Criminalitzar la pobresa

Duterte va arribar a la presidència el juny de 2016 amb el llançament d’una campanya anomenada “Guerra contra les drogues”, en la qual assegurava que calia acabar amb tota persona drogodependent o traficant de drogues. “A Filipines, existeix el que anomenem una epidèmia de violacions de drets humans. Hi ha una allau de vulneracions de drets que afecta persones individuals, grups i comunitats senceres, i deriven de les campanyes militaristes de l’administració Duterte per mitjà de la ‘Guerra contra les drogues’”, assenyala Cristina Palabay, secretària general de Karapatan, una aliança nacional d’organitzacions que treballa per a la promoció i la protecció dels drets humans

a les Filipines. “Aquesta campanya és, essencialment, una guerra i persecució a la població pobra que, a causa de la pobresa, recorre al tràfic de drogues per buscar diners fàcils. L’administració de Duterte tracta com un problema nacional el que és un problema social i mèdic, i el resultat és una massacre en massa de presumptes consumidors o traficants de drogues”, afegeix.

Com a resultat d’aquesta campanya, Karapatan recull que, entre el juny de 2016 i el desembre de 2020, s’han perpetrat gairebé 6.000 assassinats extrajudicials, més de 3.500 detencions il·legals i més de 100.000 amenaces i intimidacions a la població civil.

Recursos naturals i conflictivitat

Les Filipines són un dels països del món amb més riquesa natural pel que fa a mines d’or i d’altres metalls. Els interessos per a l’explotació dels recursos naturals han comportat la militarització de les zones on aquests es concentren, i es relacionen directament aquestes zones amb majors violacions de drets humans.

L’illa de Mindanao, al sud del país, és una de les regions més afectades: amb terres indígenes, petites propietats i situacions d’acaparament d’aquestes pel latifundisme i indústries extractives.

L’atur i la fam es troben als nivells més alts de la història del país, i no s’hi garanteix l’accés a l’habitatge, l’educació o la sanitat

Els interessos per a l’explotació de l’or i altres metalls han comportat la militarització de les zones on s’extreuen

Batuda antidroga l'any 2016, en la primera època de Duterte, a Quiapo, Manila / MALACANANG PRESIDENTIAL PHOTOGRAPHERS DIVISION

Aquesta illa pateix un conflicte a causa de la presència històrica de guerrilles i moviments armats, encara avui, actius. Un d'aquests grups armats és el Front Islàmic d'Alliberament Moro (MILF, en les seves sigles en anglès), que lluita per l'autodeterminació del poble moro a Mindanao; i també hi és present el Nou Exèrcit del Poble (NPA, en les sigles en anglès), l'ala armada del Partit Comunista de Filipines que demana reformes socioeconòmiques al conjunt del país. La presència activa d'aquests grups a Mindanao s'atribueix, en gran part, al fet que aquesta illa té un ampli terreny muntanyós i és molt rica en recursos naturals, que són objecte dels conflictes armats.

“Els pobles indígenes, sobretot a Mindanao, són un dels sectors més desfavorits i desatsos de la societat filipina, pel que fa al respecte dels drets humans. Amb els seus dominis ancestrals rics en recursos minerals i forestals, la població indígena lluita sempre contra la captació de terres i la invasió de les grans corporacions multinacionals, que sovint són possibles gràcies a la connivència amb les polítiques de Duterte”, apunta Czarina Musni, que treballa com a advocada per la defensa dels drets humans i dels drets de la població indígena a Mindanao. És membre de l'organització National Union of Peoples Lawyers (NUPL), i avui dia està a Catalunya en un programa de protecció internacional a defensores dels drets humans. En el seu cas, ha rebut obertament amenaces, persecucions i assetjament; i se situa en els focus creuats de l'exèrcit, de la policia i de grups especialitzats en les execucions a sou. “La majoria de les persones defensores assassinades són activistes pels drets a la terra, indígenes i ambientals. Aquestes xifres se sumen als centenars d'assassinats de la ‘Guerra contra les drogues’ del govern, i això crea un clima de por i impunitat a tot el país”, assenyala Musni.

Defensores al punt de mira

Arran de la COVID-19, el govern filipí va implementar un dels confinaments més llargs i durs d'arreu.

El Front Islàmic d'Alliberament Moro i el Nou Exèrcit del Poble són els dos principals grups armats actius a l'illa de Mindanao

En el mandat de Duterte hi ha hagut 147 atacs a professionals de l'advocacia, d'entre els quals 54 han estat assassinats

Amb una burocràcia civil ja militaritzada, l'administració Duterte va reforçar el seu control del poder i va implementar una agenda antidemocràtica i militarista. En un comunicat oficial del 12 de març de 2020, el president va anunciar que la policia i l'exèrcit detindrien i empresonarien de manera massiva totes les persones que suposadament se saltessin el confinament.

Paral·lelament, la primera setmana de juliol de 2020 el govern va adoptar, sense debat parlamentari ni vot, la llei antiterrorista 2020, que permet catalogar de “terrorisme” qualsevol protesta contra el govern, i permet, també, detencions sense ordre judicial. La llei, qüestionada per la seva vaga constitucionalitat, permet agreujar els atacs i difamacions tant a les defensores de drets humans com a la població civil.

Aquest programa del govern contra la insurgència, creat per Duterte i format i implementat pel Grup de Treball Nacional per Posar Fi al Conflicte

Armat Comunista Local (NTF-ELCAC), legalitza el mencionat etiquetatge vermell o *red-tagging*, una pràctica de difamació pública i d'etiquetatge dels “enemics de l'Estat” que té unes implicacions perilloses pel que fa a la seguretat, llibertat i vida de les persones identificades. És una eina que s'utilitza per desacreditar i incitar a la violència i l'odi contra les persones crítiques amb l'Estat i membres de l'oposició. En aquest cas, els col·lectius etiquetats són, sobretot, les persones pobres, les de classe treballadora, la població indígena, el jovent, les persones vinculades a l'església, els presoners polítics i les persones defensores de drets humans, especialment advocats i advocades. Segons dades de l'organització NUPL, durant el mandat de Duterte hi ha hagut 147 atacs a professionals de l'advocacia, d'entre els quals 54 han estat assassinats.

Una perspectiva global

Amb tot, el Tribunal Internacional de Justícia va assenyalar el desembre de 2020 que hi ha proves que demostren que, al llarg del mandat de Duterte, s'han comès crims contra la humanitat, i previsiblement al llarg de l'any 2021 es decidirà si s'obre una investigació.

Les pròximes eleccions presidencials al país seran el maig de 2022. Segons Musni, el cas contra Duterte té una base sòlida. “Confio que aviat deixarà de tenir la immunitat que té com a president i estarà situat en un esglaó molt més vulnerable”, apunta.

“Amb Duterte, les violacions de drets humans són una constant a les Filipines, i la comunitat internacional juga un paper molt important, en aquesta situació. Els governs estrangers, inclòs el d'Espanya, estan en condicions d'utilitzar totes les eines polítiques, diplomàtiques i econòmiques possibles per a garantir que el govern filipí compleixi amb les seves obligacions en virtut del dret internacional i dels drets humans, i per responsabilitzar-lo per totes les violacions de drets comeses”, conclou Palabay. ●

Darfur mira amb cautela la transició política al Sudan

La transició democràtica al país africà ha impulsat canvis d'envergadura a la regió, escenari d'un genocidi a principis de segle, però lluny de millorar la situació es tem que acabin empitjorant-la

Marc Español | @mespanolescofet
El Caire

Les imatges parlaven per elles mateixes. Grans multituds dempeus i expectants, files de persones vestides de blanc impol·lut, espais abarrotats de gent asseguda escoltant. Totes, amb l'atenció centrada en una sola figura: la fiscal del Tribunal Penal Internacional (TPI), Fatou Bensouda, que a finals de maig va liderar una visita històrica, la primera, a la regió sudanesa de Darfur, escenari de greus crims contra la humanitat des de l'estiu del 2002.

L'advocada de Gàmbia va referir-se al viatge com un "somni": havien calgut setze anys, des que el Consell de Seguretat de l'ONU va referir el cas de Darfur al tribunal internacional, per fer-lo realitat. Un llarg camí que Bensouda va aprofitar per convertir en una declaració d'intencions: la cort té la determinació de fer justícia i d'aconseguir que els responsables dels crims retringin comptes i rebin un càstig. Calgui el temps que calgui.

Ahora, el viatge també va il·lustrar la fràgil cruïlla en què es troba Darfur. D'una banda, la visita de Bensouda haguera estat impensable sota el règim d'Omar al-Bashir, responsable dels crims a la regió i derrocat el 2019 en un cop d'estat militar executat després d'una revolta popular, que va donar llum al govern de transició actual. Al mateix temps, però, és aquesta mateixa transició democràtica la que està alterant de pressa l'estat de les coses a Darfur, on es tem que els precipitats canvis, que per ara no adrecen els problemes de fons, acabin degenerant en una situació encara més inestable i violenta.

"Ser testimoni de com innumerables dones, homes i nens feien cua als polsegosos carrers, sota un sol abrasador, per rebre'ns a mi i a la meua delegació, demanant justícia i l'entrega dels acusats pel TPI fou una de les experiències més comovedores i humils de la meua vida", va declarar Bensouda al Consell de Seguretat de l'ONU el 9 de juny. L'advocada, però, també va llançar un avís: "La realitat de les víctimes em va colpejar encara més".

Nous aires

Un dels principals canvis que ha viscut Darfur des de l'inici de la transició, pilotada per un govern integrat per civils i militars, va arribar l'octubre

del 2020 en forma d'acords de pau. Aleshores, l'executiu de Khartoum i diversos grups armats del país, entre ells alguns d'actius a Darfur, van signar un pacte per intentar posar fi a disset anys de guerra civil.

A més a més, el document es va presentar com un pla integral dissenyat per assegurar la pau a Darfur mitjançant mecanismes per adreçar els problemes de fons de la violència. Entre ells, hi figuraven qüestions com la propietat de la terra, el repartiment de poder, la representació política, i la reforma de l'exèrcit, on s'haurien d'acabar integrant els rebels.

Al cap de dos mesos de la firma dels acords, es va anunciar un segon gran canvi. El 31 de desembre, la missió híbrida de la Unió Africana i l'ONU per al manteniment de la pau a Darfur, la UNAMID, va concloure les seves operacions després de tretze anys activa. I l'endemà va començar una retirada que s'hauria de completar aquest mes de juny.

La UNAMID va desplegar-se a partir del 2007 arran de la brutal ofensiva i de la campanya genocida perpetrades a Darfur per milícies conegudes com a janjawid, avui reconvertides en un molt poderós i temut grup paramilitar anomenat Forces de Suport Ràpid. Al-Bashir va recórrer a elles el 2003 per aplacar una insurgència armada a la regió en contra de la repressió i el sectarisme del seu règim islamista i eminentment àrab. Ja el 2008, l'ONU calculava que la guerra havia causat més de 300.000 morts i 2,5 milions de desplaçats.

La decisió de la seva retirada la va prendre al desembre el Consell de Seguretat de l'ONU, emparant-se en la reducció de la intensitat del conflicte des del 2015 però, sobretot, en l'inici de la transició al Sudan i en els anteriors acords de pau. A canvi, l'ONU ha mantingut el suport al país africà per mitjà d'una altra missió molt menys ambiciosa.

Arran d'aquell conflicte, al-Bashir va ser acusat de crims de guerra, de lesa humanitat i de genocidi pel TPI, que ha emès ordres de detenció contra quatre persones més. I ha estat precisament a la seu de la cort, a la Haia, on ha tingut lloc un tercer gran esdeveniment per Darfur des de l'inici de la transició. El mes de maig, Ali Kushayb, un antic líder janjawid, va convertir-se en el primer de la llista en aparèixer davant el tribunal per un

judici per crims a Darfur. Aleshores, Bensouda va avançar que continuarien demanant l'extradició de tots.

Nous temors

Sobre el paper, tots els anteriors moviments semblen positius, però la població de Darfur ha alertat des del principi que només són un miratge que pot comportar conseqüències greus per a la regió. En aquesta línia, n'hi ha que van fer saltar les alarmes amb els acords de pau al·legant que, lluny d'estabilitzar Darfur, podrien polaritzar-la encara més i alterar la balança de poder entre grups ètnics, ja que no tots els grups actius el van signar, entre ells el més poderós. A més, moltes comunitats van queixar-se que havien estat excloses de les negociacions d'un acord integral en la forma però sense una implementació clara.

El mateix o més temor encara és el que va generar l'anunci de la retirada de la UNAMID, que deixa un profund buit de seguretat. De moment, ara són forces exclusivament sudaneses, i formades per la policia i l'exèrcit -on s'integren nominalment les Forces de Suport Ràpid-, les responsables de pro-

El 2020, l'executiu de Khartoum i diversos grups armats van signar un pacte per intentar posar fi a disset anys de guerra civil

La retirada de les tropes de la missió híbrida de la Unió Africana i les Nacions Unides ha deixat un profund buit de seguretat

Desplaçades internes pel conflicte a la regió del Darfur / UNAMID

tegir la població civil. Un canvi que es produeix tot i que aquestes forces són les tradicionals responsables de la violència a la zona i que no han dut a terme cap reforma. Khartum, a més, és incapaç de garantir-hi la seguretat i de fer retre comptes.

La marxa de la UNAMID també ha estat el resultat i el reflex d'un canvi en el repartiment de poder al Sudan i en la dinàmica del conflicte a Darfur. Des que va arrencar la transició, una de les figures clau de l'òrbita militar que s'ha situat al capdavant del país és Mohamed Hamdan Dagolo, *Hemedti*, actual vicepresident del consell de transició, que assumeix les responsabilitats de cap d'estat, i líder de les Forces de Suport Ràpid. Es creu que ell i la plana major de l'exèrcit van forçar la decisió per retirar la UNAMID de territori sudanès.

Els efectes d'aquests canvis no s'han fet esperar. L'estiu passat, la regió va viure el que aleshores fou la pitjor escalada de violència des de l'inici de la transició, i que va deixar desenes de civils morts i milers de desplaçats. A mitjan gener, una altra brutal onada de violència va deixar més de 160 morts, la majoria d'ètnia massalit, africana. I a l'abril va tenir lloc la darrera escalada fins al moment, que va deixar més de cent morts.

“La visita de Bensouda va tornar a suscitar esperances entre els desplaçats interns en particular,

A mitjans de gener i durant el mes d'abril s'hi han viscut dues onades de violència, amb 160 i un centenar de morts, respectivament

Durant el primer trimestre d'enguany, s'hi ha registrat el nombre més gran de desplaçats interns pel conflicte dels últims sis anys

i també va augmentar la pressió sobre el govern per entregar, almenys, Ahmed Haroun [un dels altres perseguits pel TPI] i, en última instància, al-Bashir”, apunta Jonas Horner, analista del Sudan al centre d'investigació Crisis Group. Alhora, però, Horner no creu que la visita augmenti la pressió per millorar la situació a la regió.

Així és que, només durant els tres primers mesos d'enguany, el Sudan ha registrat el nombre més gran de desplaçats interns per conflicte dels últims sis anys. I en tres dies de gener van haver de fugir de casa més persones que en tot l'any anterior.

Les demandes de la coordinadora general de desplaçats entregades a Bensouda durant la seva visita, i remeses pel seu portaveu, Adam Rojal, a la DIRECTA, són del tot il·lustratives dels motius: proporcionar seguretat, desarmar les milícies janjawid en els seus diversos noms, entregar a la Haia tots els responsables dels crims a Darfur, expulsar els colons de les terres i zones de desplaçats i refugiats, rebutjar un acord de pau que no els representa, assolir una pau justa i integral, acceptar protecció internacional -perquè el govern no la pot garantir- i permetre el retorn de totes les organitzacions internacionals expulsades. Una bateria de demandes que van a l'arrel d'uns problemes encara pendents d'adreçar. ●

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.laciutatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

MENÚ DEL DIA
de dilluns a divendres de 8h a 16:30h
TAPES I PLATS DE CARTA
Dissabte de 13h a 16:30h
ladeskomunal.coop

La **Directa** utilitza
els serveis de
foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

En comú, fem camí
Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPARTIDORA
Llibreria associativa · Espai Editorial · Pensament crític

C/Torreta de Miramar 1 baix 3, Benimaclet (València) - larepartidora.org

LA CDU ALEMANYA, EL TRENCAGELS DE LA ULTRADRETA

Mentre la democràcia cristiana afirma distanciar-se de la xenòfoba Alternativa per a Alemanya (AfD), ambdós es posen d'acord quan els afavoreix a escala local i internacional

L'anàlisi de Roger Suso | @VonSusowicz

Periodista i autor de 'La claveguera marró. L'NSU i el terror neonazi a Alemanya'

La CDU va guanyar amb ampli marge els comicis regionals a Saxònia-Anhalt el 6 de juny, els últims abans de les eleccions generals d'Alemanya al setembre. Els democratacristians del ministre-president d'aquest empobrit land de l'antiga Alemanya Oriental, Reiner Haseloff, van obtenir el 37,1% dels vots i va millorar els resultats dels anteriors comicis regionals celebrats el 2016.

La gran majoria dels analistes han qualificat els resultats d'aquestes eleccions com un vàlid aprenentatge per la dreta conservadora europea, ja que han mostrat que a la CDU, que estava freqüentment amb el partit ultradretà Alternativa per a Alemanya (AfD) abans dels comicis, li convé, electoralment, distanciar-se del tot d'AfD, que va mantenir el segon lloc, amb un 20,8%, però va perdre suports.

La proximitat d'una victòria electoral d'AfD va mobilitzar l'electorat de la resta de partits i abstencionistes per votar en contra de la ultradreta. Així ho va afirmar també Haseloff: "La gent ha votat contra AfD". L'estratègia de Haseloff ha consistit a distanciar-se dels ultres i del seu discurs i no copiar-lo per guanyar vots.

De fet, el desembre passat, Haseloff va dissipar tots els dubtes sobre el seu posicionament (cal recordar que l'any 2017, va convidar a la ciutat de Wittenberg -no sense polèmica- el primer ministre hongarès Viktor Orbán a una ruta luterana) i va cessar de manera fulminant al seu conseller de l'Interior i president de la CDU a Saxònia-Anhalt, Holger Stahlknecht, perquè aquest va plan-tejar la ruptura de la coalició governamental amb els socialdemòcrates de l'SPD i Els Verds per constituir un govern minoritari amb el suport d'AfD. Ulrich Thomas, diputat conservador a Saxònia-Anhalt, va ser, juntament amb Lars-Jörn Zimmer, un dels dos

**A Gera, Bautzen,
Zwickau,
Frankenstein,
Gohrisch, Radebeul o
Berlín-Reinickendorf
és una realitat la
cooperació CDU-AfD**

polítics de la CDU que, amb el seu document d'estratègia política, van apostar, ja el 2019, per no descartar una futura coalició amb AfD.

Però més enllà de les lliçons de les eleccions de Saxònia-Anhalt, la CDU és un partit contradictori i porós que simultàniament exerceix de trenca-gels de la ultradreta. La CDU té com a candidat pel Bundestag a Turíngia Hans-Georg Maaßen, l'excap dels serveis secrets: un personatge amb un discurs trumpista que ha minimitzat la violència xenòfoba de neonazis a refugiades, amb vincles amb diversos dirigents d'AfD i ferri antiesquerrà. Un altre tema calent és l'anomenada Werteunion, una organització formada per representants de la CDU i el partit germà bavarès CSU, molt influent en el partit de Merkel, que vetlla per l'essència dels valors conservadors que la CDU i CSU han de representar. El 29 de maig, l'economista Max Otte va ser elegit com nou líder de la facció. Otte, membre de la CDU, contrari a la política social de Merkel és conegut per haver demanat públicament el 2017 votar AfD i per haver participat com a orador en un acte conspiracionista del col·lectiu Querdenken el 2020 a Stuttgart contra les polítiques anticovid del govern.

La doble moral

Armin Laschet, candidat de la CDU/CSU a la cancelleria, ha insistit que amb la ultradreta no pot haver-hi

cap cooperació política. Tot havent assignat Maaßen, el president del partit diu: "Amb AfD no hi haurà cooperació, ni coalició, ni tan sols negociacions". Malgrat que Laschet s'obstini a repetir la negativa dels conservadors alemanys a cooperar amb la ultradreta, la realitat és ben diferent. Els membres de la CDU sovint entren en cooperació política amb AfD. A vegades, per raons polítiques i altres per hàbits i dinàmiques de la política local que xoquen diametralment amb les directives de l'executiva federal. A Gera, Bautzen, Zwickau, Frankenstein, Gohrisch, Radebeul o Berlín-Reinickendorf, com recopila el diari *Die Zeit*, existeix la cooperació CDU-AfD.

La cooperació és també internacional: el diari *La Repubblica* va revelar la reunió secreta, el desembre passat, del vicepresident de la Lliga de Salvini, Giancarlo Giorgetti, a Berlín amb el diputat saxó de la CDU Marian Wendt. Ja l'octubre passat, com el mateix Wendt va tuitar, s'havia reunit en videoconferència amb Giorgetti. A la Lliga hi ha un corrent intern, encapçalat per Giorgetti, molt lligat als empresaris, sobretot del nord d'Itàlia -en concret amb la multinacional Leonardo S.p.A., on treballa el seu germà Francesco-, que empeny Salvini a aparcar les seves aliances amb AfD, Marine Le Pen i Geert Wilders i a acostar-se estratègicament al Partit Popular Europeu, i projectar així respectabilitat i capacitat de governar. La Lliga s'ha convertit ja en una gran aliada dels conservadors. Des de febrer, Giorgetti és ministre de Desenvolupament Econòmic en el govern de Mario Draghi. Així és com la CDU, que també va felicitar Isabel Díaz Ayuso (que pacta amb Vox) per la seva victòria a Madrid, exerceix de trenca-gels de la ultradreta mentre fa gala de defensar la democràcia a Saxònia-Anhalt. ●

'She-Ra and the Princesses of Power' (2018-2020), 'reboot' de la mítica 'He-Man' que narra l'epopeia de la jove guerrera Adora

Nous colors per a una animació més diversa

Abordem les sèries dels Estats Units i el Japó que trenquen amb l'heteropatriarcat, amb personatges treballats, històries interessants i un tracte curós dels desitjos i les identitats

Anna Celma | @Acelmamelero

Si bé sempre han existit representacions LGBTIQ+ als dibuixos animats, sovint han tingut biaixos discriminatoris, enquadrant en rols estereotipats els personatges, més o menys subtilment. Alhora, acostumen a ser presències secundàries, gairebé anecdòtiques. O bé la seva representació se centra només en la seva sexualitat o identitat de gènere, arribant a estigmatitzar-la.

Per sort, moltes creadores han trencat amb l'heteropatriarcat a l'animació, tant a l'occidental com a l'asiàtica. I no només quan les fans a internet fan l'exercici de reimaginar les línies narratives amb un prisma queer, ampliant les històries més enllà del cànon oficial. A dues de les grans indústries de l'animació global -els dibuixos animats produïts als Estats Units i l'anime japonès- s'estan movent coses. Alerta, que hi ha espòilers!

Diversitat gens ensucrada

Als Estats Units, des del 2010, existeixen diverses sèries amb aquestes característiques emeses a una cadena tan mainstream com Cartoon Network (Warner Bros. Entertainment Inc.). Si cal destacar un nom entre les qui van obrir camí i van acon-

seguir l'impensable en un canal televisiu orientat a generar guanys a l'estil Disney -per mitjà de la venda de marxandatge dels productes culturals- és el de Rebecca Sugar, qui va participar en la sèrie *Adventure Time* (2010) i és creadora del magnífic imaginari d'*Steven Universe* (2013).

Com a guionista i creadora de guions gràfics, Sugar va construir personatges que trencaven amb el binarisme de gènere, amb identitats fluides, i una història de dues protagonistes -Princess Bubblegum i Marceline The Vampire Queen- on el refons deixava clar que havien tingut una relació amorosa en el passat, represa èpicament al final de la sèrie. Rebecca Sugar va haver de trobar un punt d'equilibri entre la mirada conservadora i capitalista de la cadena estatunidenca -que tradicionalment creia impensable emetre en horari de màxima audiència la història d'una parella de lesbianes empoderades- i el seu esforç per convertir *Adventure Time* en una sèrie referencial per la llibertat dels personatges, amb atenció especial a la responsabilitat afectiva, el consentiment i el respecte.

Rebecca Sugar fa un salt endavant amb el projecte *Steven Universe*, que trenca motlles i porta al centre una representació de la realitat que no cau en el parany de pensar que el món »

» és binari. El protagonista és un nen d'identitat híbrida, fill d'un humà i d'una gemma alienígena. A través de la seva història de creixement, des de la infantesa fins a la primera edat adulta, totes les aventures que viu Steven ens fan testimonis de temes difícils tractats amb molta cura i frescor. A més, la majoria dels personatges, siguin humans o alienígenes, són profundament queer. Podem trobar-hi representacions lesbianes, trans, de gènere fluid... amb un argument que aborda la batalla entre la normativitat i la disconformitat.

Steven és protagonista i hereu d'una lluita mil·lenària entre un imperi galàctic extractivista que vol imposar una homogeneïtat estricta i les dissidents, que no encaixen en el motlle, unides per defensar les seves vides i existències lliures, en tribus i famílies escollides. Tot plegat, amb un abordatge molt curós i empàtic de temàtiques espinoses, com la salut mental, la família, les pressions socials, el desamor, les violències en les relacions o el trauma.

Un remake molt esperat que va entrar a l'animació queer per la porta gran va ser el de *She-Ra and the Princesses of Power* (2018-2020), *reboot* de la seqüela original de la mítica *He-Man*. Emesa a Netflix, narra l'epopeia de la jove guerrera Adora. Un dels leitmotius de les cinc temporades és el vincle amb Catra, la seva amiga d'infància. La relació es desenvolupa des de l'ene-mistat, quan Adora escull passar-se a la guerrilla rebel que combat l'estament militar on havia viscut fins llavors. Adoptades quan eren bebès, a poc a poc, les dues van adonant-se que el seu conflicte té l'arrel en sentiments més profunds. És central el paper de l'amistat com a espai de creixement i d'autodescobriment, però també de conflictes i dilemes. D'altra banda, igual que amb *Steven Universe*, a *She-Ra* hi ha personatges masculins traïdors a l'heteronormativitat i el rol masculinitzat esperable d'un heroi, a més de comptar amb diversos rols principals i secundaris amb identitats i relacions LGBTQIA+.

En podríem enumerar més, com ara Korra, protagonista de la seqüela *Avatar, la llegenda de la Korra* (2012), que reprèn l'univers de la icònica *Avatar: l'últim mestre de l'aire* (2005), ambdues sèries del canal de pagament Nickelodeon (ViacomCBS Inc.). El que tenen en comú totes aquestes sèries és que celebren el trencament amb les conductes, desitjos i estereotips heteropatriarcal. Construeixen imaginaris rics, valents, amb personatges complexos i apassionants, que ofereixen a infants i adolescents un mirall on veure's reflectides. Però també per a les adultes, sobretot per qui no havia trobat referents així quan eren petites. Són sèries on la tendresa, les cures, la debilitat i les pors es plasmen en una reivindicació política. Ara bé, cal evidenciar que tots aquests exemples citats succeeixen en planetes i galàxies llunyanes, en dimensions paral·leles. Potser per l'animació occidental és més fàcil trencar amb la cotilla heteropatriarcal quan l'escenari és un món de fantasia o ciència-ficció.

Clàssics i nous camins de l'anime

En canvi, a l'anime japonès hi ha prou exemples del gènere realista mundà, on no cal que els protagonistes siguin gairebé

Per l'animació occidental és més fàcil trencar amb la cotilla heteropatriarcal quan l'escenari de la sèrie és un món de fantasia o de ciència-ficció

criatures mitològiques perquè siguin LGBTQIA+. Històricament, al manga i l'anime, hi trobem reiterats personatges rotundament queer; des d'exemples que van patir la censura en arribar a Occident, fins a altres més subtils, que van aconseguir passar el filtre. Parlem de sèries icòniques, com *Sailor Moon* (1991) -i la seva recent readaptació, *Sailor Moon Crystal* (2014)-, *Paradise Kiss* (1999) o *Shōjo Kakumei Utena* (1996), on els gèneres lèsbic-gai (en japonès, *yuri* i *yaoi*) formen part de trames narratives més complexes. Totes presenten personatges que van esbotzar els binarismes de gènere, sense que això fos un fet estigmatitzador ni discriminatori. Era part de la seva complexitat. Això es va mantenir no només quan van ser publicats d'entrada en còmic manga, sinó també quan després van ser adaptats a l'anime.

Tot el que es perd de camí cap a Occident

Malauradament, tot i que al manga japonès hi trobem títols que poden ser recomanables per a lectores interessades en personatges LGBTIQ+, complexos i ben construïts, on la línia argumental aborda en diversos registres les identitats queer, no sempre arriben a ser adaptats a l'anime. Per exemple, a la llista hi trobem *Kanojo ni Naritai Kimi to Boku*, *Uchi no Musuko Wa Tabun Gay*, *Yuureitou*, *Boys Run The Riot* o *Shimanami Tasogare*, que destaquem pel seu tractament de l'assetjament escolar, el suïcidi, la malaltia, o l'asexualitat. Són menys famoses, ja que no han arribat a tenir l'èxit comercial que

les catapulta a una adaptació animada, el que facilitaria que les coneguéssim a Occident. En aquest sentit, per sortir dels gèneres on la franja d'edat protagonista és l'adolescència o la vintena, recomanem l'autora Nagata Kabi. Explica el seu autodescobriment adult com a lesbiana, alhora que aborda la depressió i l'alcoholisme a les seves obres autobiogràfiques. Va arrencar la seva carrera com artista manga amb *Sabishisugite Rezu Fūzoku ni Ikimashita Repo* ("La meva experiència lesbiana amb la solitud" en japonès, 2016) i la seva obra es dirigeix a públics més adults.

En trobem també un mostrari a sèries i pel·lícules més recents, com ara *Puella Magi Madoka Magica* (2011), *Yuri!!! on Ice* (2016), la pel·lícula de Ghibli *Omoide no Mani* (*El record de Marnie*, 2014), o l'adaptació al manga i l'anime d'una sèrie de novel·les lleugeres, *No. 6* (2011). *Hoshiai no Sora* (*Les estrelles s'alineen*, 2019) aborda la violència intrafamiliar alhora que integra personatges i històries romàntiques queer dins de la trama del gènere esportiu i evita caure en el patró de centralitzar tota la identitat o les inquietuds dels protagonistes en aquest àmbit.

Ara bé, l'anime i el manga també cauen en estereotips: hi ha centenars de protagonistes lèsbiques o gais, com ara les germanastres de *Citrus* (2012), però moltes són representacions rígides, que traslladen el binomi home/dona a un paradigma homosexual, i que fins i tot cosifiquen o patologitzen els personatges. Per això, són sobretot destacables exemples positius a una indústria milionària que es dirigeix a una societat sovint rígida i conservadora, on la diversitat de gènere, origen, classe o identitat és causa de discriminació legal i social.

Destaquem *Horo Musuko* (*El fill transitori*, 2002) per l'abordatge curós de les discriminacions. El guió ens presenta dos infants que transiten més enllà del gènere que se'ls ha imposat, i el seu creixement fins a acabar el batxillerat. Les històries i les persones amb qui creixen relaten un camí complex cap a l'autoconeixement. S'enfoca en el rebuig social i la construcció d'una família pròpia on viure. Adaptat a l'anime el 2011, malgrat ser una història dramàtica, el fil narratiu és interessant i els personatges mostren personalitats que fan un equilibri entre les anhelades d'aire fresc i l'empatia.

Per descomptat, també hi ha sèries japoneses on els personatges són queer i no-humans. Encara en procés de publicació, trobem *Houseki no Kuni* ("El país de les pedres precioses" en japonès, 2012), protagonitzada per espècies humanoides de gènere fluid, amb una comprensió del cos, el pas del temps i de la vida marcades per un paradigma mineral. La protagonista Phosphophyllite (escurçat "Phos") qui viu en primera persona la transició continuada i el flux de la seva identitat, a

Aquestes sèries trenquen amb la premissa segons la qual a l'animació infantil, juvenil o adulta hi pot haver de tot, excepte personatges LGBTIQ+

mesura que avança la trama i canvien els materials mateixos que conformen la seva corporalitat.

Al final, totes aquestes sèries trenquen amb la premissa segons la qual a l'animació -infantil, juvenil o adulta- hi pot haver màgia, naus espacials, mascotes fantàstiques, viatges temporals, superpoders, paletes de colors gens realistes... Hi pot haver de tot, excepte personatges LGBTIQ+. Precisament, com si el menys realista en l'animació no fos que els universos representats siguin uniformement i criminalment heteropatriarcal. ●

malalletra

Amorosir ferides, sensualitzar cicatrius

El relat de Núria Romay

Observava de reüll la nuesa del meu cos. Com qui vol mirar però no. Estirada amb les cames obertes i els cabells desendreçats. Sota uns llençols de color taronja i un nòrdic d'olor, fins ara, desconeguda. La mirada em portava directa, i sense mitges tintes, cap als racons de la pell que més he arribat a odiar. Resseguia, fugaç, el trajecte del coll fins a la pelvis. La marca del cinturó tatuat al pit dret, record de l'accident. La forma poc afable d'un tòrax amb costelles mal soldades. Els trenta-tres centímetres de cicatriu que divideixen el ventre en dues meitats gairebé simètriques. La vagina que ha recuperat la seva estabilitat cíclica. La dona que va haver de prioritzar la vida.

A l'exigència dels meus ulls, s'hi sumava la visió aliena. Era a temps de marxar. El toc de queda, l'excusa perfecta. No vaig fugir. Tot i estar avesada a anar-me'n dels llocs que em paralitzen, a localitzar d'una ullada les sortides d'emergència, a sobreviure en cas d'ofec; alliberada del passat, em vaig deixar besar. Besar i acariciar d'aquella forma tan íntima, tan sana, tan mútua. L'aire, dins l'habitació, era cobert de partícules d'un desig que, també, m'havia quedat renovat. Respirava entretallada. I en cada glopeig de plaer, tibaven les adherències que hi ha enquistades sota la traqueotomia. Fèiem l'amor en un escenari protagonitzat pel contrast.

—No he recuperat la sensibilitat en la pell cicatritzada—vaig confessar.

—Potser ho podem treballar —va respondre'm. I la proposta em va sorprendre.

Una pressió agradable insistia en zones que jo creia mortes. Les seves mans circulaven atentes. I en el seu pas calmat, sensualitzaven el meu cos. Era el torn de la tendresa. La runa s'estava transformant en un terreny amable. Es desfeia, per segons, un nus que duia ben travat a la gola. Un enrenou fet de murs i de pors.

En aquell punt on ens trobàvem, vaig alçar els ulls. No estava sola. No era el centre de res. No era l'única protagonista. Capficada en fer-me valdre, havia descuidat que aquella era una melodia a quatre mans. Sota els llençols, dues històries s'entrellaçaven. Comunicaven els rostres, parlaven els moviments, s'equilibraven els llavis. En un primer moment, vaig envejar la seva nuesa. El percebia despulat de traumes, sense restes de grapes ni de cosits aparents. Em va semblar injustíssim aquell abdomen tan net i sa i fàcilment desitjat per la humanitat. Fins que vaig obrir-me a la vida de l'altre, a un relat desconegut.

En la dansa de la intimitat física cadascú coneixia els seus passos, els gestos que es reservava i la distància que reculava.

Què n'havia de fer jo, d'aquesta pell que tant em delatava? Sabia que podia jugar a fet i amagar, tantes vegades com volgués. Però vaig rendir-me. Descobria que qui m'acariciava era algú que també havia trontollat. Com jo. Algú que també havia caigut. Com jo. Que era limitat. Com jo. Com jo, com jo, com jo. En el seu tronc no hi havia senyals externs, però la pèrdua, la vivència d'un tornar a començar, el desencís, corria saba endins. I, ves a saber, potser també tot ell bullia, també es protegia, també reclamava amorosir ferides.

Un ball de vincles, em va semblar un bon punt de partida. Un lloc des d'on narrar com és de guaridor compartir la debilitat que ens forma. Qui no té una nafra amagada sota els porus esperant ser abraçada? Qui no voldria alleugerir un fragment de la seva història? Parlo de fissures simbòliques, de les males ratxes vitals, dels dols que hem hagut de carregar, dels cops silenciats. És clar que deixar-les anar no és un camí planer. Que desfer-se de capes protectores, tampoc és l'aposta senzilla. Enfrontar-se al que em fa mal, cou, travessa, és indigest. La possibilitat d'un rebuig aliè m'espanta.

La pregunta és: compensa? Compensa. ●

/ ARNAU LEDESMA
@gat_cosmonauta

ressenyες

Qui plorarà quan tu moris?

Núria Curcoll

Més enllà de les amistats que conservis i de la família que et quedi... Qui plorarà quan tu moris? Per respondre aquesta pregunta cal fer-te'n abans moltes altres. Per exemple: ets una persona racialitzada? Ets pobre? Ets dona? Ets cis? Ets migrant? I encara podria preguntar-te: I això de què serveix, si, fet i fet, ja seràs morta? Segons Butler, serveix, i molt: és amb el valor que se li dona a la mort d'una persona -o el que ella anomena "dret al dol"- que es detecta el valor social que tenia la seva existència. I això, és clar, no és només un detall per imaginar el funeral d'aquesta, sinó que defineix quines oportunitats i quines amenaces ha tingut al llarg de la vida.

I és que segons quin dret al dol tingui una persona pot ser o pot no ser fàcilment "assassinable", i per tant, algú altre podrà ser o no ser fàcilment assassinat. Això és un fet estructural i social, que no es pot justificar com una tara individual ("els homes que violen o assassinen les dones estan malament del cap",

"els blancs que assassinen els negres tenen un problema"), sinó que cal entendre i descriure aquestes violències com la reproducció d'un sistema que segueix en funcionament tot i que no funciona per la gran majoria, que pertany als qui no tenen dret a dol. Pensar que totes les vides tenen el mateix valor és deformar la realitat: és necessari diferenciar el que és del que *hauria de ser*. Per Butler, "cal construir un nou imaginari igualitari que assumeixi la interdependència de les vides". És a dir, entendre que "tu" i "jo" som diferents però indissociables i, encara més, insostenibles sense el món.

Butler aborda la violència estructural en un viatge de qüestionaments, de plantejaments, de fer diàleg amb altres autors i autors. Des de la filosofia moral o la psicoanàlisi, provant d'entendre què és violent, com es pot respondre a una violència, com tractar la vulnerabilitat i el paternalisme, quins imaginaris cal trencar per poder exercir una no-violència ni passiva ni inútil. ●

LLIBRE
La força de la no-violència
Judith Butler
Traducció de Lourdes Bigorra
Il·lustració portada de Joan Manel Pérez
Tigre de Paper, 2021
176 pàgines

Cançons que són poemes, poemes que són cançons

Ferran Riera

La cantautora de les Garrigues Meritxell Gené porta ja uns quants anys barrejant dues arts que són tan germanes que en la seva obra arriben a confondre's: la poesia i la cançó. Per això, les seves creacions i interpretacions són pluridisciplinàries, perquè oscil·len entre els espectacles poètics i musicals, el homenatge literari, els recitals de cançó i les combinacions amb tota mena de creadors, de les lletres i dels acords.

La seva última proposta és *Sa tanca d'allà dins*, un disc amb una concepció gens habitual, un elapè amb un disseny força original que

cal escoltar a 45 rpm, on Gené presenta un repertori extret del seu primer poemari *Després dels esbarzers* (Pagès Editors, 2018). Es tracta d'un treball breu, de només set peces -tot i que a la caràtula s'hi reproduïen els versos de dos poemes més-, però que en conjunt ofereixen la sensació de constituir una obra densa i ben acabada, bastida a consciència, amb una instrumentació mínima, però precisa, i un contingut proper i universal, fresc i molt íntim alhora, on l'autora despulla els seus sentiments entre records de la infantesa que la vinculen al pare i a la mare, a la mort i a l'amor. ●

MÚSICA
Sa tanca d'allà dins
Meritxell Gené
Autoedició, 2020

CINEMA
Put amina
Colectivo Puta Mina
Laboratorio de Antropología Audiovisual Experimental
Estat espanyol, 2019
59 minuts

Put a realitat

Sergio D'Asensio

La història ens porta a la colònia de La Vasco, a la conca de Ciñera i Matallana, a la província de Lleó. El Colectivo Puta Mina presenta un migmetratge experimental clausurador amb ritme i ple de sinceritat, ràbia i dignitat. La part visual de l'obra està creada pels mateixos miners durant el tancament a la mina i vaga de fam realitzada el 2016. La part sonora ens acaba de crear la soledat i opressió del treball a la mina.

Els diàlegs i converses, per part de les dones dels miners, fan

un repàs i una anàlisi profunda de la trajectòria de les famílies a la colònia com a sistema d'explotació i repressió sobre les famílies. Com un bisturí tocant la carn tova i des d'una visió feminista es dona una ullada a la lluita obrera i sindical espanyola de l'últim terç del segle XX. El discurs final és positiu, però sempre que la gent sortim a lluitar. Les protagonistes estan segures que hi tornarem, la pregunta que es fan és: quan? La pel·lícula ens fa un crit a la nostra consciència més endormiscada. ●

/ JÚLIA MOLINS

Luz Marina Hache,
exiliada i fundadora
del Moviment
Nacional de Víctimes
de Crims d'Estat

“A Colòmbia ja no es parla de desaparegudes sinó de persones no ubicades”

Berta Camprubí | @bertacamprubi

Fa 34 anys que busca el seu company, Eduardo Loffsner, víctima de desaparició forçada. Sindicalista de base, dona i mare de classe treballadora, a la vida ha fet de tot, des de treballar al banc cafeter colombià fins a fer de responsable en drets humans de la fiscalia de la nació. Però el que més ha fet és militar a organitzacions socials en cerca de pau i justícia social en un país on, tot i la firma dels acords de pau entre la guerrilla de les FARC i l'Estat fa gairebé cinc anys, s'acumulen més de seixanta anys de guerra. L'any 2005 va fundar el Moviment Nacional de Víctimes de Crims d'Estat (MOVICE) i des d'aleshores, periòdicament, rep amenaces que li auguren el mateix destí que al seu company. Es va exiliar per primera vegada a l'Estat francès. Ara, després de rebre les enèsimes amenaces de mort a inicis d'any, es troba a Barcelona acollida durant sis mesos sota un programa de protecció. La trobareu pels carrers de Barcelona a cada marxa i acte reivindicatiu en suport al “Paro Nacional” a Colòmbia.

En quin moment de la teva vida vas haver de començar a lluitar?

Vaig començar la meua militància en la lluita per la vida quan tenia quinze anys. Un company del Moviment Obrer Independent i Revolucionari em va regalar el *Llibre roig* de les cinc tesis filosòfiques de Mao Tse-tung. El vaig portar a casa i el meu pare, quan el va veure, em va donar una pallissa impressionant. Li vaig dir que ell podia ser el meu pare, però no el meu amo, i l'endemà me'n vaig anar de casa.

Així comença el teu recorregut com a sindicalista. Per què has acabat lluitant també com a víctima de desaparició forçada?

A la vaga nacional de 1977 vaig conèixer Eduardo Loffsner. Ell era del sindicat de treballadors de la Universitat Pedagògica. Més endavant, col·laborant amb el Comitè de Solidaritat amb els Presos Polítics, me'l vaig trobar pres a La Modelo de Bogotá, acusat de pertànyer al “Moviment 19 d'abril” (M-19). Allí vam construir una amistat molt sòlida políticament i vam acabar sent companys, ell és el pare del meu últim fill. En aquella època també col·laborava amb les companyes de l'Associació de Familiars de Detinguts i Desapareguts (ASFADDES), la primera organització d'aquest tipus a Colòmbia.

Col·laboraves amb víctimes de desaparició forçada quan et vas convertir en una d'elles?

Exactament. L'Eduardo va sortir de presó el 1983 amb una amnistia que el president Belisario Betancur va donar a l'M-19. Ell era un intel·lectual, llegia Lenin, Kautsky, Gramsci... i escrivia molt. Va passar el temps, compartíem molt, ell amb la seva militància política i jo amb la meua, fins al novembre de 1986. Jo era de viatge a Santa Marta, ell em va trucar un dia preocupat perquè un company seu estava desaparegut des de feia vuit dies. Li vaig dir

que si volia, jo podia tornar l'endemà i ell em va dir que no, que em trucaria al cap de dos dies. Encara estic esperant aquella trucada, mai la va fer.

Què vas fer?

Vaig tornar a Bogotá, vaig anar a la comissaria 100 de la policia i l'agent que em va atendre em va dir: “Vostè aquí angoixada i el seu marit deu estar amb una altra”. Això em va fer molta ràbia. Vaig fer la denúncia de pròpia mà i fins al dia d'avui no tinc cap resposta. Res. El vaig buscar durant molt de temps per tot el país, fins que un dia la meua mare em va dir: “Jo no soc la mare dels teus fills per cuidar-los, tu veuràs què fas amb ells”, i vaig haver d'assumir la criança dels meus fills. L'any 2000 vaig començar a reivindicar la desaparició d'Eduardo, i el 2005 vam fundar el MOVICE.

Com et desapareixen, qui et desapareix i per què?

La persona desapareguda forçadament, prèviament ha estat detinguda, i molt possiblement torturada per qüestions polítiques. D'acord amb les nostres investigacions, les desaparicions les van

perpetrar normalment militars. Però als setanta sorgeix el paramilitarisme, fa el treball brut dels militars, i no deixa cap rastre de les víctimes. La desaparició comporta unes conseqüències inimaginables: busca generar el terror en la gent, busca el silenci.

En el marc de l'actual “Paro Nacional” ja hi ha almenys 327 desaparegudes, on creus que són?

Moltes han estat portades a centres clandestins de detenció o centres oficials i mai se n'ha donat informe, han estat torturades i en diversos casos s'han trobat mortes. Però ara, per ordre del govern, a Colòmbia ja no es parla de desaparegudes sinó de “persones no ubicades”. Què passarà? No ho sé. Només desitjo que l'esperança no sigui assassinada, perquè l'esperança d'un país diferent fa que la gent segueixi lluitant. ●

“La desaparició té conseqüències inimaginables: busca generar el terror en la gent, busca el silenci”